

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка**
Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра мов і методики їх викладання

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня: «магістр»
на тему:

**«РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ»**

Виконала:
студентка VI курсу, 63 групи
Спеціальності 012 «Дошкільна освіта»
Бондарь Наталія Юріївна

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук, доцент
Михайленко Олена Вікторівна

Чернігів – 2021

Роботу подано до розгляду « ___ » _____ 2021 року.

Студентка

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри *дошкільної та початкової освіти*
протокол № _____ від « ___ » _____ 2021 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

_____ (підпис)

Ірина ТУРЧИНА

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1.	
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	9
1.1. Особливості розвитку пізнавальної діяльності у дітей старшого дошкільного віку.....	9
1.2. Форми та методи розвитку пізнавальної активності під час вивчення англійської мови.....	17
1.3. Ігрова діяльність як чинник розвитку пізнавального інтересу дошкільнят.....	22
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2.	
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	32
2.1. Діагностика розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку під час вивчення англійської мови.....	32
2.2. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку під час вивчення англійської мови.....	42
Висновки до розділу 2.....	56
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ.....	66

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ЗДО – заклад дошкільної освіти

ІКК – інформаційно-комунікаційна культура

ІКТ – інформаційно-комунікативні технології

НІТ – нові інформаційні технології

ТЗН – технічні засоби навчання

ЗВО – заклад вищої освіти

ВСТУП

Актуальність дослідження. Розвиток пізнавального інтересу дошкільнят під час вивчення англійської мови є однією з актуальних проблем сучасної дошкільньої освіти, покликаної виховати особистість, здатну до саморозвитку та самовдосконалення. Процес розвитку пізнавальної активності під час вивчення англійської мови у старших дошкільників є об'єктом пильної уваги дослідників протягом останніх десятиліть і в нинішній час є актуальним у зв'язку з тим, що перед закладами дошкільньої освіти поставлена мета домогтися того, щоб кожна дитина виросла не тільки свідомим членом суспільства, не лише здоровою та міцною, а й ініціативною, здатною на творчий підхід у будь-якій діяльності.

Перспектива раннього вивчення англійської мови у системі всебічного вдосконалення особистості дитини, її освітнього розвитку та залучення до загальнокультурних цінностей не піддається сумніву. Науковець Ф.А. Сохін [47, с. 60] зазначає, що однією з головних завдань в процесі розвитку пізнавальної активності дошкільнят являється завдання розвитку мовлення та мовного спілкування. У системі безперервної освіти ця задача не може бути вирішена односторонньо – тільки на основі рідної мови. У зв'язку з цим актуальним є питання розвитку пізнавальної активності під час формування іншомовних усно-мовленневих навичок та умінь у дітей.

Використання слів англійської мови для позначення знайомих предметів та явищ навколишнього світу дозволяє дошкільням усвідомити наявність існування іншої мовної системи. Крім того, вивчення іноземної мови сприятливо впливає на розвиток інтелектуальних здібностей дитини, що в свою чергу, зумовлюється активізацією пізнавальних процесів: сприйняття, мислення, пам'яті, уяви.

Розвиток пізнавальної активності під час вивчення англійської мови у старшому дошкільньому віці характеризується рядом важливих переваг,

оскільки у віці 5-6 років у дитини з'являється допитливість, зацікавленість до оточуючого світу, виникає та розвивається пізнавальний інтерес.

Актуальність проблеми, її теоретична та практична значимість, зумовили вибір теми дослідження: «Розвиток пізнавальної активності старших дошкільників під час вивчення англійської мови»

Пошук педагогічно ефективних шляхів, що вимагають відкриття науково обґрунтованих підходів до розвитку пізнавальної активності під час навчання дітей старшого дошкільного віку англійської мови є проблемою дослідження.

Об'єкт дослідження – розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку під час вивчення англійської мови.

Предмет дослідження – педагогічні умови розвитку пізнавальної активності старших дошкільників під час вивчення англійської мови.

Мета дослідження – розробити та теоретично обґрунтувати пропозиції щодо розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку під час вивчення англійської мови.

Відповідно до об'єкта, предмета та мети визначено такі **завдання**:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну літературу щодо особливостей розвитку пізнавального інтересу;
2. Розглянути методи та форми розвитку пізнавальної активності під час вивчення англійської мови;
3. Визначити рівень пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку під час вивчення англійської мови у закладах дошкільної освіти;
4. Розробити методичні рекомендації щодо педагогічних умов, які б сприяли зростанню пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку під час вивчення англійської мови у закладах дошкільної освіти.

Для вирішення зазначених завдань застосовуються такі **методи дослідження**:

– теоретичні методи: описово-аналітичний (аналіз психолого-педагогічної літератури);

– емпіричні методи: бесіда; анкетування; педагогічне спостереження; експериментальний (проведення констатувального експерименту); статистичний (аналіз отриманих результатів експерименту).

Джерела дослідження. Теоретичну основу магістерської роботи склали:

- основні положення про пізнавальну діяльність (Б.Г. Ананьєв, Л.С. Виготський, О.М. Леонт'єв, С.Л. Рубінштейн та ін.);

- теорії пізнавального розвитку дошкільнят (Б.Г. Ананьєв, Т.І. Бабаєва, Л.І. Божович, Л.С. Виготський, А.Г. Гогоберідзе, М.Б. Зацепіна, Т.С. Комарова, М.І. Лісіна, С.Л. Рубінштейн, Л.В. Трубайчук, Р.М. Чумичова, Д.Б. Ельконін, та ін..) що пояснюють закономірності розвитку дитини;

- дослідження в сфері раннього навчання англійської мови (Н.Д. Гальскова, І.А. Зимова, М.З. Біболєтова, М.Є. Вєрбовська, Є.А. Воронцова, І.В. Вронська, І.М. Вєрєцагіна, М.К. Колкова, Н.В. Рєбакова, І.А. Шишкова, Gail Ellis, Penny Hancock, Lorena Roberts).

Науковою новизною дослідження є розробка методичних рекомендацій щодо комплексу педагогічних умов для успішного розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку під час вивчення англійської мови.

Практичне значення одержаних результатів полягає в теоретичному обґрунтуванні, систематизації й розробленні методичних рекомендацій, що сприяють розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку під час вивчення англійської мови. Здобуті результати можуть бути використані вихователями в закладах дошкільної освіти під час вивчення англійської мови.

База дослідження. Експериментально-дослідна робота проводилася на базі структурного підрозділу «Червона Шапочка» Ладанського ліцею Ладанської селищної ради Чернігівської області.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати наукового дослідження доповідалися й обговорювалися на V Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції з підтримкою проекту програми Еразмус+ Модуль Jean Monnet «Актуальні проблеми формування творчої особистості педагога в контексті наступності дошкільної та початкової освіти»

(22-23 квітня 2021 р.); на засіданнях кафедри мов і методики їх викладання Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка (2021).

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано тези на тему: «Гра як провідна діяльність пізнавальної активності старших дошкільників під час вивчення англійської мови», підготовлено та видано навчально-методичний посібник «Вивчення англійської мови в ЗДО» для вихователів ЗДО та студентів спеціальності «Дошкільна освіта».

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, 5 підрозділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (55), додатків. Загальний обсяг роботи становить 81 сторінка, з них основного тексту – 60 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

1.1 Особливості розвитку пізнавальної діяльності у дітей старшого дошкільного віку

Вимогами дошкільної освіти сьогодення є забезпечення та створення умов для саморозвитку та самореалізації дитини, а також для розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку.

Пізнавальна активність є надзвичайно важливою в розвитку особистості. Вона являється найважливішим фактором навчання, що формується в результаті діяльності і тому дослідники приділять багато уваги її розвитку.

Щоб розкрити суть поняття пізнавальна активність спочатку потрібно розглянути термін активність та пізнання.

Згідно словника української мови, активний – завзятий, ініціативний; протилежне цьому визначенню – пасивний, бездіяльний [47].

Активність особистості визначається як енергійна, активна діяльність у процесі навчання чи роботи, в зайнятті спорту, в ігровій діяльності, а бо ж громадському житті. В загальному розумінні це та людина яка активно бере участь у громадській діяльності. Активність можна розуміти, як готовність до діяльності, сам процес діяльності та ініціативність [8].

Пізнання – сукупність процесів, процедур і методів, набуття знань про явища і закономірності довколишнього світу [38].

Слід зазначити, що у дошкільний період вихователю необхідно приділити особливу увагу гармонійному розвитку пізнавальної діяльності дітей. У наукових працях зазначено численні визначення пізнавальної діяльності. Так, Б.П.Єсіпов під пізнавальною діяльністю розуміє: «осмислена та ціле

направлена реалізація розумової та фізичної праці, яка потрібна для опанування вмінь, знань та навичок [16].

Вчені минулого мали неподільне поняття про розвиток дошкільнят. Наприклад Каменський, К.Д.Ушинський, Д.Локк, Дж.Руссо формулювали пізнавальну діяльність як невимушене прагнення дошкільнят до засвоєння знань [12].

За С.Ф.Русової про головні риси людини – діяльність та творчість – також залишаються актуальними. Найменування діяльності як основного принципу функціонування психіки, не суперечить сучасним переконанням, а точніше обґрунтовує її генетично-рефлексивну природу [46, с. 100].

Г.І. Щукіна формулює «пізнавальну діяльність» як ступінь особистості, що містить прагнення дошкільнят до осягнення, що виявляє інтелектуальну реакцію на пізнавальний процес. На думку ученої, ступінь «пізнавальної активності» людини стає постійним проявом жаги до знань. Це структура особистої якості, в якій потреби та інтереси виявляють важливі характеристики, а воля – форму [55].

Деякі дослідники визначають процес пізнавальної діяльності дітей як цілеспрямовану діяльність, спрямовану на встановлення суб'єктивних характеристик у навчально-пізнавальній діяльності.

Вважаємо за доцільне розглянути ще терміни «розвиток» та «діяльність». Термін «розвиток» розповсюджений в науці. Так, Д. Б. Ельконін запевняє, що розвиток відзначається здебільшого якісними змінами психічних функцій, що викликають певні новоутворення [15]. Розвиток передвіщає позитивні перетворення різнобічних системних процесів, що спричиняє формування окремих структур, в яких деякі відстають, інші прогресують. Фундаментом для розвитку пізнавальної діяльності є повний акт пізнавальної діяльності. Розвиток пізнавальної діяльності відбувається шляхом нагромадження позитивного навчального та пізнавального досвіду.

Діалектичний підхід до поняття діяльності ми знаходимо у працях В.Сухомлинського. Знаменитий педагог вважає, що в діяльності проявляється тільки людська діяльність [4, с. 56].

Варто зауважити, що науковці обговорюють проблему пізнавальної активності дітей переважно в контексті діяльності, яка тісно пов'язана з такими поняттями, як незалежність. Карл Роджерс зазначає, що на дії дитини впливають лише особисті знання дитини. Тому передумовою розвитку пізнавальної діяльності та підвищення її на вищий рівень, є практичні дослідження самої дитини [7].

Таким чином, під пізнавальною розуміють самостійну та активну діяльність дитини, яка має на меті розпізнати навколишню дійсність (як прояв цікавості) та визнати необхідність вирішення проблем, з якими вона стикається у певних життєвих ситуаціях.

Пізнавальна діяльність не є вродженою. Вона формується протягом свідомого життя людини. Рівень розвитку встановлюється індивідуальними психологічними особливостями та вимогами навчання [26].

Практичні дослідження та спостереження показують, що там, де є дитяча творчість та стримується незалежність, знання здебільшого набуваються формально. Крім того, пізнавальна діяльність у таких випадках не відповідає належному рівню.

Тому, вважаємо за доцільне використання особистісно-орієнтованої моделі дошкільної освіти, яка якісно змінює роль і місце дитини в пізнавальному процесі, де акцент переходить на активну особистість.

Дошкільне дитинство – це тривалий час, який закладає фундамент майбутньої людини, це час першого знайомства з навколишньою дійсністю. У сучасній психології розвитку та освіти, інтелектуальний розвиток дитини розуміється як процес і результат набуття культурно-історичного досвіду попередніх поколінь. Необхідною умовою набуття цього досвіду є діяльність [27].

Дослідження показало, що найдавніша форма пізнавальної діяльності – це допитливість.

Зовні допитливість виражається так:

- безпосередня зацікавленість до нових подій, явищ, пов'язаних з потребами дорослих;
- позитивний емоційний досвід, пов'язаний з одержанням нової інформації [23].

Цей досвід показує зовнішню орієнтацію дітей дошкільного віку, їх чуттєве і, перш за все, практичне ставлення до дійсності.

Головною умовою забезпечення такого рівня пізнавальної діяльності є багате інформаційне середовище, а також можливість практичної діяльності в ньому. Іншими словами, все, що допомагає збагатити сенсорно-практичний досвід дитини.

Таким чином, пізнавальна діяльність, пов'язана з набуттям знань та навичок, необхідних для вирішення пізнавальних потреб і характеризується як:

- готовність вирішувати інтелектуальні проблеми;
- бажання отримати знання для вирішення поставлених завдань;
- необхідність інтелектуальних досягнень;
- виникнення питань по темі такі як «як це робиться», «чому це потрібно робити», «що добре, а що ні» тощо.
- позитивний емоційний досвід, пов'язаний з набуттям нових знань, прийомів, розробкою планів та пошуком вирішення проблем;
- інтерес до значення невідомих слів;
- ситуативний характер пізнавального інтересу, тобто після отримання нової інформації, в кінці діяльності інтерес вичерпується і з'являються задоволення [21].

До пізнавальної діяльності, яка спрямована на вивчення істотних властивостей предметів та явищ, розуміння значущого взаємозв'язку між ними додаються ще зовнішні ознаки, а саме:

- питання, що характеризують інтерес до розуміння змісту, основних властивостей предметів та явищ;

- вільне та зацікавлене використання знань та навичок у цікавій сфері;
- готовність виконувати завдання з більш високим рівнем складності;
- пошук самостійних шляхів вирішення проблем;
- використання власних прикладів з розглянутої теми;
- готовність ділитися знаннями з дорослими та однолітками;
- відносна стійкість інтересу [30].

Слід зазначити, що основними умовами розвитку пізнавальної активності є відповідний рівень пізнавальної діяльності дорослих – вчителів та батьків.

У свою чергу, самостійна пізнавальна діяльність характеризується зосередженістю на виявленні ресурсів, причинно-наслідкових зв'язків, механізмів явищ навколишнього середовища та подій.

У цьому випадку до вищезазначених функцій додаються:

- ненаситний характер пізнавального інтересу – бажання дізнатися більше;
- нові знання, нові навички ставлять нові питання, спрямовані на більш глибоке проникнення у зміст;
- інтерес до пізнання, важливих причинно-наслідкових зв'язків, які знаходять відображення як у самостійній діяльності, так і в питаннях вчителя;
- самостійна презентація питань та цілей дослідження;
- ініціатива у вирішенні нових викликів та проблем;
- пошук оригінальних шляхів досягнення цілей, вирішення проблем;
- інтерес до методу здобуття нових знань, відкриття нових закономірностей у цій галузі, тобто оволодіння первинними формами професійного мислення;
- визначення основних і найважливіших аспектів досліджуваного явища;
- активна участь у дискусіях, суперечках на тему інтересів, території;
- бажання висловлювати та відстоювати свою точку зору;

- усвідомлення інтересу – дитина може пояснити, що їй подобається, а що не подобається [36].

Варто зауважити, що кожен рівень пізнавальної діяльності становить основу вищого рівня пізнавальної діяльності. Умови, необхідні для розвитку пізнавальної діяльності на кожній фазі, також включені до умов, необхідних для більш високого рівня пізнавальної діяльності, але вони завжди відіграють підпорядковану роль.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає можливість розкрити особливості розвитку пізнавальної діяльності дошкільнят. Пізнавальна діяльність дошкільника характеризується оптимальним підходом до поточної діяльності, інтенсивністю опанування різних способів здобутків позитивного результату, досвідом творчої діяльності та наголосом на її практичному використанні у повсякденному житті [42, с. 345].

У старших дошкільнят розвиваються інтелектуальні здібності до навчання в школі. Це відбивається на розвитку розумової діяльності. Про це свідчить значне збільшення здатності дітей дошкільного віку до розумової діяльності. Вони дуже добре зосереджені на навколишній дійсності. На цьому етапі важливо розвивати навички та знання про навколишній світ.

Крім того, необхідно підвищити вміння дітей дошкільного віку виконувати прості практичні та теоретичні завдання, досягати відкритої мети, спостерігати за мисленням педагога, засвоювати загальні правила побудови практичних та теоретичних завдань. Для дошкільнят важливо розуміти, що вони переходить на більш складну стадію суспільних відносин, на якій їм буде відведена роль учня, а не вихованця дитячого садка чи гуртка. Ця роль вимагає складніших форм спілкування (особистого, ділового) та серйозного підходу до своїх обов'язків.

Тому потрібно звернути увагу на основні пізнавальні процеси дітей старшого дошкільного віку, такі як:

Розвиток мислення. Властивістю здорової психіки дитини є пізнання. Інтерес дитини завжди зосереджений на пізнанні навколишнього світу та

створенні його образу. Дитина, граючи, експериментуючи, прагне встановити причинно-наслідкові зв'язки та стосунки. У неї виникає багато питань щодо життєвих сцен.

Шестирічна дитина може цікавитися про все, що завгодно: чому сніг холодний? Як дихають риби під водою? Чому приходить весна? Дитина шукає відповіді «Чому?, Як?, Коли?» Вона прагне працювати зі знаннями, описувати ситуації та відповідати на запитання. Дитина уявляє реальну ситуацію і працює над своїми думками. Таке мислення, вирішення проблем здійснюється за допомогою внутрішніх дій із зображеннями, які називаються візуальними [5].

Образне мислення. У шестирічної дитини образне мислення є основним способом мислення. Звичайно, в деяких випадках вона може мислити логічно, але слід пам'ятати, що дошкільний вік чутливий до навчання на основі візуалізації. Дитині важко оцінити кількість води, піску, пластиліну тощо. Вона розуміє лише коли бачить.

Розвиток уваги. Пізнавальна діяльність дитини, яка має на меті досліджувати навколишній світ, організовує свою увагу до об'єктів, які вивчаються тривалий час, поки інтерес не зникне. Якщо шестирічна дитина зайнята важливою для неї грою, вона може грати дві або навіть три години без відволікань. Вона також може зосередитися на виробничій діяльності (малюванні, дизайні, ремеслах тощо), яка важлива для неї. І навпаки, якщо дитині доведеться виконувати діяльність, яка байдужа для неї, або яка зовсім не подобається їй, вона буде часто відволікатися і відчувати себе абсолютно нещасною .

Вихователь повинен постійно організувати увагу дитини за допомогою словесних вказівок. Педагог повинен пояснювати шляхи, якими має бути виконана робота. Наприклад – «Діти, доставайте книжечку. Беріть ручку і обведемо квадрат у низу...».

Шестирічна дитина може планувати власну діяльність. При цьому вона усно висловлює, що їй потрібно, як і в якій послідовності вона повинна

виконати ту чи іншу роботу. Планування, безумовно, організує увагу кожної дитини.

Варто зауважити, що хоча діти з п'яти, шести років можуть регулювати свою поведінку за своїм бажанням, мимовільна увага домінує. Дітям важко зосередитися на монотонній і не цікавій діяльності. Цей фактор є однією з причин, чому до навчання додаються елементи гри, а форми діяльності змінюються досить часто.

Розвиток пам'яті. Загально визнано, що пам'ять – це ключовий пізнавальний процес. Старший шкільний вік – це епоха інтенсивного розвитку пам'яті. Пам'ять фіксує та зберігає важливі події та інформацію для дитини. Коли пам'ять стає передумовою успішної гри або важливим для реалізації бажань дитини, вона може легко запам'ятати слова в певному порядку, вірші, послідовність дій тощо. Діти цього віку з легкістю можуть використовувати прийоми запам'ятовування. Вони повторюють те, що повинні запам'ятати, намагаються зрозуміти, аналізувати і усвідомлювати те, що запам'ятали у певній послідовності. Однак примусове запам'ятовування залишається не ефективним.

Розвиток уяви. Старші дошкільнята можуть створювати у своїй уяві різноманітні ситуації, які працюють у його найкрасивіших сценах. Сформована в грі уява переноситься на інші види діяльності. Найяскравішим відображенням у творчості дитини є казка. Тут ми можемо побачити великі зміни у дитячій творчості: одні діти зосереджуються на створенні реальності, інші – на створенні фантастичних образів та ситуацій. Приділяючи особливу увагу дитячим образам, ми умовно можемо поділити дітей на реалістів та мрійників. Реалісти намагаються зобразити природні речі, сцени та події з реального життя. Мрійники висловлюють свої бажання та фантазії. Крім того, світ фантазії, жахів та казок може бути особливо цікавим для дитини, особливо дракони, чародії, чудовиська, пірати, русалки, феї та багато інших персонажів народного мистецтва.

Слід зазначити, що зміст дитячих малюнків, природно, залежить від інтелектуального, культурного багажу, який визначається рівнем сімейної культури та ступенем орієнтації дитини до реальної чи уявної реальності. Придумуючи казки та різні історії діти можуть використовувати знайомі сюжети та вірші. Але часто дитина створює нові образи та покращує індивідуальні якості своїх героїв. Дитина, якщо його мова та уява хороші, думає, розповідає цікаву історію, імпровізує, захоплюється імпровізацією.

Уява, фантазія відіграють більшу роль у житті дитини, ніж у житті дорослої людини. Невтомна праця уяви – найважливіший спосіб пізнання та освоєння навколишнього світу дитиною, це спосіб вийти за межі вузького особистого досвіду [35].

Таким чином, аналізуючи пізнавальні процеси дітей старшого дошкільного віку, такі як розвиток мислення, образне мислення, розвиток уваги, пам'яті, уяви сприяють розвитку пізнавальної діяльності старших дошкільників.

1.2 Форми та методи розвитку пізнавальної активності під час вивчення англійської мови

Дошкільний вік – це вік навчання та розвитку найпоширеніших навичок, які з ростом дитини вдосконалюються та диференціюються. Одна з найважливіших, на нашу думку, це хист до пізнання. Однак нажаль, деякі дошкільнята відрізняються зниженим пізнавальним інтересом. З огляду на поточну ситуацію, розвиток пізнавальних інтересів у дітей дошкільного віку набуває особливого значення.

У державному стандарті дошкільної освіти України одним із головних завдань стоїть завдання когнітивного розвитку, стимулювання інтересу до вивчення іноземної мови. Отже вагоме значення у цьому процесі відіграє саме пізнавальний інтерес та пізнавальна діяльність старших дошкільників [1].

Пізнавальний інтерес – вибіркоче зосередження на пізнанні предметів, явищ, подій у світі, активізує психічні процеси та діяльність людини, пізнавальні здібності.

Слід зазначити, що ефективність процесу розвитку пізнавальних інтересів дошкільників під час вивчення англійської мови виявляються в:

- застосуванні елементів розвитку технічного та просторового середовища закладу дошкільної освіти;
- запровадженні активних методів та форм організації пізнавальної та дослідницької діяльності [37].

У процесі пізнавального інтересу до вивчення англійської мови, довершується розвиток творчого міркування, хисту дошкільнят. Творчі здібності можуть проявлятися у міркуванні, почуттях, окремих діях, що характеризують окрему людину в цілому та її окремі сторони.

Результативність розвитку пізнавальних інтересів дітей під час вивчення англійської мови залежить від виконання конкретних умов навчання, які розуміються як ряд взаємопов'язаних видів діяльності, та організація процесу виховання та навчання дітей, беручу до уваги індивідуальні вікові показники.

Таким чином, для досягнення найефективнішого результату вихователь застосовує різноманітні форми та методи організації занять [34].

Вважаємо за доцільне розглянути форми роботи при організації проведення занять з англійської мови. Науковці виокремлюють такі форми роботи:

- персональна робота з дитиною, використовується частіше коли дитині потрібна індивідуальна програма освіти та розвитку. Така форма навчання необхідна маленьким дітям, початківцям у групах в період акліматизації, та тим дітям, які тривалий час були відсутні у дитячому садку, а також дітям, які мають певні вади розумового або фізичного розвитку.
- загально групова робота. Здобуття знань відбувається разом з усіма дітьми групи. Це можуть бути різні види діяльності, що стимулюють

пізнавальний інтерес дітей (читання казок та оповідань, слухання музики, навчання мистецтву).

- підгрупова форма роботи. Вона відрізняється від загального групового навчання тим, що діти поділяються на кілька невеликих підгруп. При меншій кількості дітей вчителю легше організувати роботу підгруп та адаптувати їх діяльність до змісту та структури уроку .

Найпопулярнішою формою організації діяльності, що використовується для розвитку пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку під час вивчення англійської мови, є загальноприйнята групова форма, за якої вчитель займається різними видами діяльності, змінює їх та використовує різні засоби.

Форми занять можуть бути такими:

- щоденні (приблизно по 15-25 хвилин), які супроводжуються іншомовною промовою викладача;
- заняття, які проходять 2-3 рази на тиждень (приблизно по 30 хвилин), в яких існують проміжки для активних, англійських ігор, ліплення, малювання та інших творчих завдань, які безпосередньо взаємодіють із тематикою заняття;
- спеціальні заняття-казки та перегляд відео уривків як додаток до основних уроків;
- зустріч з носіями мови, яка вивчається;
- заходи, де учні можуть показати свої навички в розповіді віршів;
- заняття бесіди.

Тривалість заняття під час вивчення англійської мови може бути збільшена або скорочена, якщо це необхідно, залежно від інтересів та емоційної реакції дошкільня, а також в залежності від рівня завдань [43].

Розклад занять з англійської мови у дошкільному закладі має бути гнучким, динамічним, мобільним, який за необхідності можна швидко змінювати, коригувати під час організації навчального процесу, якщо вимагають особливі обставини. Однак такі зміни мають бути передбачуваними та продуманими. Складаючи заняття, вихователь повинен забезпечити першість

принципу дії, який розширює межі свободи дитини і робить її суб'єктом навчального процесу [20].

Великого значення набувають такі форми заняття, як проектна діяльність та екскурсія. Проектна діяльність – це комплекс дослідних, пошукових методів та методів вирішення проблем, обов'язково творчими за змістом. Вони базуються на розвитку пізнавальних умінь дітей, умінні самостійно створювати власні знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвивати критичні та творчі здібності [32].

Головною перевагою цієї форми організації виховання дітей є створення їх суб'єктивності. Така форма навчання допомагає формувати свою позицію щодо навколишнього світу, усвідомити своє місце в суспільстві.

Суб'єктивність старшого дошкільника проявляється у розвитку його самостійності як здатності ставити різні цілі та досягати їх без допомоги та заохочення. Під час такої форми навчання формуються пізнавальний інтерес, активність, творчість, ініціативні та рішучість старшого дошкільника.

Протягом екскурсії пропонується відвідувати визначні місця, виставки, ходити на прогулянки з навчальною, науковою та пізнавальною метою. Усі екскурсії повинні бути організовані таким чином, щоб відбувалося яскраве, цілісне сприйняття предметів і явище. Особлива увага приділяється емоційному чиннику, завдяки якому, формується допитливість та пізнавальний інтерес дітей.

Екскурсія формується з трьох структурних частин: підготовчого етапу, безпосередньо під час маршруту – спостереження, та уточнення й систематизація отриманих знань після екскурсії.

Підготовчий етап включає маршрут (зміст, тему, час). Перед поїздкою вихователь повинен перевірити місце, куди діти збираються піти, познайомиться з об'єктами, підготувати інформацію для дітей, поставити вибіркові запитання.

Спостереження є пріоритетним етапом екскурсії. Спочатку діти знайомляться з об'єктом в цілому, а потім більш детально. Під час екскурсії

важливо зберегти розумову активність дітей. Для цього рекомендуються методи, що стимулюють когнітивні дослідження: діти самі вигадують питання під час екскурсії, а саме: про що вони дізналися, що зацікавило чи видалося незрозумілим. Наприкінці підбиваються підсумки: обговорюється те, що вони дізналися та побачили. Діти розповідають про свої враження.

Після екскурсії робота спрямована на уточнення та систематизацію знань. Використовуються такі методи, як проектування матеріалів, організація ігор та узагальнююча розмова.

Розвиток пізнавального інтересу дошкільнят у всіх формах організації занять, про які йшлося вище, має вплинути на емоційне ставлення дітей до пізнавальної діяльності.

Варто зауважити, що ефективний навчальний прогрес у дітей дошкільного віку неможливий без використання різноманітних методів, таких як:

1. Наочні методи. До них відносяться спостереження та перегляд ілюстрацій та навчальних матеріалів.

2. Практичні методи. До них відноситься використання ігор (дидактичні, рухові, творчі) та проведення дослідів (Зразок подано у Додатку А).

3. Словесні методи. До них відносяться бесіди, розповіді та читання літератури (Зразок подано у Додатку Б).

Крім того, для максимально ефективного розвитку пізнавального інтересу дітей, вихователь може використовувати:

- Методи підвищення пізнавальної активності (базові знання).

До них відносяться аналіз, порівняння за подібністю, групування, класифікація.

- Методи запуску емоційної (уявної) діяльності.

До них відносяться ситуації, розповіді, драматичні ігри, моменти несподіванки та елементи новизни, гумор і дотепність, поєднання різних засобів для стимулювання позитивного настрою.

- Методи, що допомагають поєднувати діяльність.

Варто підкреслити, що всі методи потрібно використовувати в комплексі, в різних комбінаціях, а не окремо [24].

Використовуючи такі методи навчання діти ніколи не втомляться, крім того, постійно будуть проявляти пізнавальний інтерес, що веде до продуктивних результатів виховання та розвитку дітей.

При виборі методів для організації навчально-виховного процесу та розвитку пізнавальних інтересів дітей слід пам'ятати, що найулюбленішим дошкільним заняттям є гра. Вона характеризується свободою, новизною та інтересами. Завдяки їй діти вчаться сприймати світ, контролювати емоції та поведінку. Таким чином вихователю необхідно здійснювати навчально-виховний процес за допомогою навчальних ігор.

1.3 Ігрова діяльність як чинник розвитку пізнавального інтересу дошкільнят

Вивчення іноземної мови в ранньому віці спрямоване на розвиток пізнавальної активності дітей, їх мовленнєвих функцій та розширення загального світогляду. Рівень розвитку дітей все ще недостатній для самостійного вирішення багатьох проблем, які виникають під час занять (гра, вистава, мова тощо), тому самостійність дітей поступово розвивається під наглядом дорослого. Для розвитку пізнавальної активності під час вивчення англійської мови у педагогічній літературі рекомендується використовувати прийоми, що забезпечують підвищення працездатності дітей, розвиток розумової активності та допитливості, а також формування таких важливих елементів, як увага, довільна пам'ять та уяви [28].

В Україні створена дошкільна програма для вивчення англійської мови [1], згідно якої навчання дітей відбувається тільки в усній формі. Тобто ставляться завдання розвитку мовлення, збагачення лексики, пробудження інтересу до користування мовою.

Основними цілями під час вивчення англійської мови згідно програми Базового компоненту дошкільної освіти є:

- Набуття початкових вмінь у спілкуванні;
- Вміти користуватися мовою, мати змогу висловити свої почуття, думки в житті, спілкуванні;
- Формувати найкраще ставлення до навчання;
- Викликати цікавість до закордонних країн, до їх мови та традицій;
- Розвивати мовознавчий хист;
- Створити умови для всебічного розвитку особистості.

Щоб заняття було ефективним потрібно враховувати багато факторів, до них відносяться і особливості дітей, їх вік, умови, можливості.

Розглянемо певні психологічні особливості дошкільного віку, щоб визначити яка методика найоптимальніша для розвитку пізнавальної активності [6].

1. Старші дошкільники з легкістю вивчають слова та речення іноземною мовою та безпосередньо пов'язують їх з предметами та видами діяльності. Більш того, дитині легше вивчити речення, ніж одне слово. Дуже часто дитина вживає іноземні слова рідною мовою, не помічаючи цього. Вона використовує слово, яке перше спадає на думку.

2. Уміння старших дошкільнят наслідувати краще. Вони люблять повторювати звуки, слова та речення. Вони намагаються вимовити їх, наслідуючи викладача.

3. Ефективною навчальною діяльністю дітей 5-6 років є гра. Дитина живе у світі різних ігор. Навіть якщо дитина допомагає дорослим вдома, поливає квіти, доглядає за садом, вона лише грає, видаючи себе за дорослу.

Вивчення в закладах дошкільної освіти англійської мови є незвичайний різновид освітнього процесу. Оскільки в цей час мова являється одночасно об'єктом і головним засобом вивчення мови. Під час вивчення англійської мови дошкільнята відразу засвоюють її як спосіб спілкування, а не вчать окремі частини мови.

Оскільки провідною діяльністю дитини є гра то й ефективним методом у розвитку пізнавального інтересу до оволодіння англійською мовою є саме гра. Поштовхом для спілкування та накопичення знань у дошкільнят виступатимуть позитивні емоції від створених ігрових умов. Осмислення здобутих знань та умінь і є результатом пізнавального інтересу до вивчення англійської мови [19].

Використання навчальних ігор як методу розвитку розумової діяльності дошкільнят сягає своїм корінням у минуле. Таким чином, дидактичні ігри займають особливе місце в будь-якій педагогічній системі дошкільної освіти.

Оцінюючи дидактичну гру та її роль у системі освіти, А. П. Усова писала: «Навчальні ігри, ігрова діяльність та прийоми дають змогу підвищити чутливість дітей, урізноманітнити навчальну діяльність дитини та забезпечити розваги» [50].

Ельконін Д. Б. підкреслював, що гра є складним психологічним явищем, в результаті якого відбувається загальний розвиток дитини.[15]. На думку К. Д. Ушинського, дитина «живе» в грі і сліди цього життя залишаються глибше, ніж сліди реального життя. У грі дитина вчиться контролювати свою поведінку правилами гри, засвоює норми спілкування з оточуючими, розвиває розумові здібності та пізнавальні інтереси, які дуже вагомі для успішного відвідування школи [39].

Сьогодні, як і раніше, дидактична гра є головним пріоритетом. Існує помітний ефективний вплив на інтелект підростаючої дитини, що підтверджується досвідом тривалої роботи з дітьми не тільки у творчості відомих учителів, а й у роботі педагогів загалом.

Багаторічні дослідження зібрало факти, які характеризують дидактичну гру як форму організації навчання [14].

Дидактична гра сприяє:

- розвитку пізнавальних навичок;
- отримання нових знань, їх узагальнення та закріплення;
- розвитку розумової діяльності;
- розвитку аналітичної та синтетичної діяльності;

- використанню знань в нових умовах;
- збагаченню досвіду дитини під час розвитку її розумових здібностей (здатність порівнювати, збагачувати, класифікувати, висловлювати власні думки).

Науковці класифікують навчальні ігри таким чином:

1. Ігри подорожі. Покликані посилити враження дитини та розвинути активність у грі через незвичайну, казкову гру. За допомогою таких ігор у дитини розвивається уява, творчі здібності, розвиток пізнавальної активності.

2. Ігри із завданнями. Призначені для навчання під час виконання певних завдань. Такі ігри сприяють формуванню у дитини уваги, мислення, розвивають пізнавальну активність (Зразок подано у Додатку Д).

3. Логічні ігри. Призначені для розвитку аналітичних умінь дитини. Цей вид гри дозволяє здійснювати діяльність, що розвиває мислення дитини (Зразок подано у Додатку Е).

4. Ігри бесіди. Призначені для того, щоб навчити дитину обговорювати події, завдання, ставити запитання у спільній розмові з вихователями та іншими дітьми.

Психологічні особливості гри розроблені в роботах Д.Б. Ельконіна, який зауважує, що гра є основним способом орієнтації дитини в життєвому просторі та наголошує про важливість гри у формуванні міжособистісних відносин. [15].

Саме через гру у дітей дошкільного віку формуються довільність психічних процесів та поведінки. Вже з раннього віку дитина вчиться грати, що сприяє розвитку мислення. Гра – це регулювання предметів, поступова зміна з «хочу» на «потребу», тобто дитина вчиться грати утворюючи деякі правила, які зосереджуються на ігровій ситуації. Одночасно в грі завжди виникає емоційне залучення дитини. Зміст гри також зосереджений на міжособистісних стосунках, які також мають свої власні моделі поведінки, яким дитина повинна навчитися під час гри. Гра підтримує пізнання та входження у світ взаємин, розвиває систему моральних цінностей дитини. У грі дитина прагне бути

самостійною та бере активну участь у житті дорослих із реальними можливостями [18].

Однією з найважливіших передумов ігрової діяльності дитини є порівняння і ототожнення нею своїх дій з діями дорослого, який вперше стає для неї зразком не лише об'єктивно, а й суб'єктивно. У цьому віці основними моментами гри стають люди, їх стан, дії, стосунки з іншими людьми. Перш за все дитину цікавить сам процес гри, протягом якої вона вчиться спілкуватися, налагоджувати стосунки з однолітками та дорослими. Дитина прагне зайняти реальне місце у системі суспільних відносин.

О.В Гудар наголошує, що гра важлива для особистісного розвитку дитини: розвитку самостійності, любові до праці, можливостей творчого розвитку. Одним із найефективніших способів розвитку пізнавального інтересу та активності дошкільнят є дидактична (навчальна) гра, завданням якої є не тільки передача конкретних знань, умінь та навичок, а й розвиток психічних процесів, творчих здібностей дитини. [11]

Згідно поглядів Е.А.Волохіної та І.В.Юкіної мета навчальної гри має два аспекти:

- пізнавальний аспект, який передбачає отримання знань протягом гри;
- виховний аспект, що передбачає навчання дітей нормам поведінки у спілкуванні з іншими людьми [10].

Важливо, щоб навчальна гра була цікавою для дітей, діти повинні добровільно брати участь в ній і тільки за цієї умови вони набувають нового досвіду, який стає для них особистим досягненням.

Особливість навчальної гри полягає у:

- по перше, раціональному поєднанні дидактичного та ігрового завдання і вихователі мають постійно стежити за цим;
- по друге, визначенні виду ігрової діяльності та форми організації взаємодії дорослого з дитиною, оскільки навчальні ігри соціальні за своїм походженням і передбачають соціальні відносини [9].

Вважаємо за доцільне розглянути види навчальних ігор більш детально.

Ігри з предметами-іграшками передбачають використання іграшок таких, як м'ячі, циліндри, піраміди, кубики тощо, а також навчальні матеріали: ляльки, предмети побуту, овочі, фрукти тощо. Протягом такої гри діти пізнають об'єкти навколишнього, світу порівнюють предмети, встановлюють подібність і відмінності предметів. Користь таких ігор полягає в тому, що діти отримують знання щодо властивостей, величини, об'єму, якості, кольору предметів. Крім того у дітей розвивається увага, пам'ять, продуктивність.

Ігри з матеріалом природи передбачають використання предметів, які нам дає природа: листя, насіння рослин, різноманітні квіти, камінці тощо. Протягом таких ігор діти проявляють жвавий інтерес до гри.

Настільні ігри. Ці види ігор є одним з найцікавіших занять дітей дошкільного віку. Такі ігри можуть бути різноманітними за видом – «лего», «пазли», «парні картинки» тощо. Під час таких ігор діти взаємодіють не з предметами, а з його зображенням. Відбувається систематизація знань про навколишній світ, розвиток пам'яті та уваги.

Словесні гри. Граючи в ці ігри діти самостійно намагаються вирішити різноманітні розумові завдання: описують предмети, виділяють їх характерні ознаки, відгадують за описом, знаходять подібності та відмінності тощо. Крім того, за допомогою таких ігор діти вчаться користуватися уявою, удосконалюють власну мову, збільшують свій словниковий запас, розвивають здатність орієнтуватися в просторі.

Навчальні ігри здійснюється в трьох напрямках: підготовка навчальних ігор, проведення та аналіз. Так підготовка навчальної гри передбачає: відбір ігри відповідно до завдань навчально-виховного процесу; відповідність відібраної гри програмним вимогам виховання і навчання дітей; час проведення навчальної гри; місце гри; підготовку необхідного дидактичного матеріалу; підготовку вихователя, дітей до гри (надання дітям відповідних знань про предмети і явища, які необхідні для здійснення ефективної ігрової діяльності) [51].

Проведення навчальної гри включає: ознайомлення дітей зі змістом гри, з дидактичним матеріалом, який буде використаний у грі (показ предметів, картин, коротка бесіда, в ході якої уточнюються знання та уявлення дітей про них); пояснення ходу й правил гри [13].

Важливим і обов'язковим напрямком навчальної гри є аналіз, який спрямований на виявлення тих форм, методів, прийомів проведення гри, які виявилися найефективнішими в досягненні поставленої мети, що безумовно допоможе удосконалювати як підготовку, так і сам процес проведення гри. Крім того, завдяки аналізу вихователь виявляє індивідуальні особливості в поведінці та характері дітей.

Для проведення якісної навчальної гри варто не забувати про візуальні навчальні матеріали, які є центральними для розвитку пізнавального інтересу дітей.

За словами Е. І. Удальтової, дидактичний наочний матеріал виконує ряд функцій:

- наочність;
- дає можливість вихователю ефективно організовувати педагогічну та пізнавальну діяльність;
- підвищує пізнавальну активність дітей у групі;
- вдосконалює навички вихователя у вирішенні педагогічних та виховних цілей,

Дидактичний наочний матеріал складається з двох типів:

- Демонстраційного матеріалу, який є досить великим.
- Роздатковий (маленький), завдяки якому дитина сидить за столом і працює одночасно з усіма завданнями вчителя [25].

Демонстраційний та роздатковий матеріал відрізняється за призначенням: перший використовується для пояснення та демонстрації, другий дозволяє організувати самостійну діяльність дітей.

Таким чином, дитина отримує те, що їй потрібно у навчальній грі, а саме знання, які розширюють її кругозір і дозволяють досліджувати світ довкола.

Дидактичні ігри є досить ефективним способом щодо формування відповідних особливих якостей дитини, такі як організованість і самоконтроль. Адже якщо правила поведінки оголошуються дорослими поза грою, діти зазвичай погано їх засвоюють та часто навіть не сприймають. І лише викладені правила навчальної гри, сприймаються цілком природно.

За допомогою дидактичних ігор учитель навчає дітей самостійно мислити та використовувати отримані знання в різних умовах у цілеспрямованій формі.

Крім того, навчальні ігри стимулюють розвиток сенсорних здібностей дітей. Основою сприйняття дитиною навколишнього середовища є процеси відчуття та сприйняття. Ознайомлення дітей дошкільного віку з кольором, формою, розміром предмета можуть створити систему дидактичних ігор та вправ для сенсорного виховання, яка має на меті покращити сприйняття дитиною особливостей об'єкта. Дидактичні ігри сприяють розвитку мови дітей: так, словниковий запас наповнюється та активізується тверда вимова, розвивається зв'язна мова, вміння правильно говорити та висловлювати думки.

За допомогою дидактичних ігор діти дошкільного віку розвивають бережливе ставлення до іграшок, регулюють норми поведінки з однолітками та дорослими. У вихованні моральних якостей особистості дитини відіграє особливу роль зміст та правила гри. В.В.Коноваленко підкреслює, що викладання дидактичного матеріалу повинно відповідати певним вимогам, таким як: матеріали повинні бути художньо оформлені, яскравими, які привертають увагу дітей [17].

Отже, завдяки навчальним іграм формується пізнавальний інтерес, який можна охарактеризувати як: стійка цілісна риса, що відображає готовність дитини до навчання, інтерес до чогось нового, ініціативність, самостійність у творчому пошуку рішень, а також позитивна емоційна реакція дитини на отримання нової інформація про навколишній світ.

Розвиток пізнавальної активності під час вивчення англійської мови відбувається завдяки руховим та дидактичним іграм, які містять ряд завдань,

розумових операцій якими мають оволодіти діти. Під час гри ці знання піднімаються на новий рівень – узагальнюються та вдосконалюються [44].

Висновки до розділу 1

Отже, вимогами дошкільної освіти сьогодення є забезпечення та створення умов для саморозвитку та самореалізації дитини, а також для розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку.

Проблема розвитку пізнавальної активності під час вивчення англійської мови досліджено багатьма вченими та педагогами. Більшість з них єдині в тому, що найсприятливішим періодом розвитку пізнавальної активності є старший дошкільний вік (5-6 років). Саме у цьому віці відбувається сенситивний розвиток, коли дітям легше сприймати та засвоювати навчальний матеріал.

Науковці зазначають, що пізнавальна діяльність дошкільників характеризується оптимальним підходом до поточної діяльності, інтенсивністю опанування різних способів здобутків позитивного результату, досвідом творчої діяльності та наголосом на її практичному використанні у повсякденному житті.

Обов'язковими компонентами розвитку пізнавальної діяльності старших дошкільників є пізнавальні процеси, а саме: розвиток мислення, образне мислення, розвиток уваги, пам'яті та уяви.

Формування пізнавального інтересу в процесі вивчення англійської мови в закладі дошкільної освіти вимагає цілеспрямовану, скоординовану та просвітницьку діяльність вихователів.

Виняткове значення для розвитку пізнавальної активності під час вивчення англійської мови мають форми та методи проведення занять. До ефективних методів можна віднести: наочні, практичні, словесні, методи

підвищення пізнавальної активності, запуску емоційної (уявної) діяльності, методи, що допомагають поєднувати діяльність тощо.

Найефективнішою формою, що сприяє розвитку пізнавальної активності старших дошкільників є навчальна гра. Завдяки дидактичній грі відбувається розвиток пізнавальних здібностей (діти отримують нові знання, узагальнюють та закріплюють їх); розумових здібностей (уміння порівнювати, класифікувати предмети і явища навколишнього світу, висловлювати свої судження, робити умовиводи); розвиток мовлення дітей (поповнюється та активізується словниковий запас дітей, вдосконалюється вимова, розвивається зв'язаність мови); соціально-моральний розвиток (діти пізнають взаємини між дітьми, дорослими, отримують чуттєвий досвід, проявляють чуйне ставлення до товариства, вчаться бути справедливим, допомагати в біді тощо); естетичний розвиток та розвиток творчої фантазії.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ШЛЯХІВ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

2.1 Діагностика розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку під час вивчення англійської мови.

Мета констатувального експерименту – встановити рівень розвитку пізнавальної активності у старших дошкільнят в процесі вивчення англійської мови; розробити комплекс педагогічних умов, які будуть сприяти розвитку пізнавальної активності у старших дошкільнят в процесі вивчення англійської мови. Відповідно до мети констатувального експерименту було визначено наступні задачі:

- визначити фактичний рівень розвитку пізнавальної активності під час вивчення англійської мови;
- на основі результатів щодо фактичного рівня розвитку пізнавальної активності старших дошкільників розробити комплекс педагогічних умов, які будуть стимулювати розвиток пізнавальної активності дітей дошкільного віку під час вивчення англійської мови у ЗДО.

Емпіричною базою дослідження виступив заклад структурного дошкільного підрозділу «Червона Шапочка» Ладанського ліцею Ладанської селищної ради, який знаходиться в смт. Ладан Прилуцького району Чернігівській області. Вибірка респондентів склала 14 старших дошкільнят групи «Бджілка».

Експериментальна робота проводилась відповідно до загального плану констатувального експерименту, який подано у таблиці 2.1 (Див. таблицю 2.1).

Таблиця 2.1

Загальний план проведення констатувального експерименту

Етап експерименту	Цілі та завдання	Пошукові дії:	Методика дослідження
Констатувальний експеримент	Виявити початковий рівень розвитку пізнавальної активності під час вивчення іноземної мови у старших дошкільнят у ЗДО.	На основі критеріїв одержуваної інформації обґрунтувати критерії, показники та методики визначення рівня пізнавальної активності під час вивчення англійської мови у дітей старшого дошкільного віку у ЗДО.	Теоретичний аналіз літератури, аналіз та узагальнення педагогічного досвіду, спостереження, анкетування, розмова.

Таким чином, констатувальний експеримент передбачає такі цілі та завдання: виявити початковий рівень пізнавальної активності під час вивчення іноземної мови у старших дошкільнят у ЗДО. Пошуковими діями є: на основі критеріїв одержуваної інформації, обґрунтувати критерії, показники та методики визначення рівня пізнавальної активності під час вивчення англійської мови у дітей старшого дошкільного віку у ЗДО. Відповідно до цілей та завдань констатувального експерименту використовується наступна методика: теоретичний аналіз літератури, аналіз та узагальнення педагогічного досвіду, спостереження, анкетування, розмова.

Для визначення рівня пізнавальної активності старших дошкільників, нами було визначено їх рівень знань англійської мови відповідно до критеріїв і показників, схематичне зображення яких подано у таблиці 2.2. (Див. таблицю 2.2).

Таблиця 2.2

Критерії і показники рівня знань англійської мови старших дошкільників

Критерії	Показники
Мовлення	Вміння дітей правильно вживати словосполучення в монологічному та діалогічному мовленні. Інтерес до мови.
Аудіювання	Розуміння на слух окремих простих слів та простих фраз у мовленні, що повільно і чітко звучить в ситуаціях повсякденного спілкування.
Лексика	Використання дітьми лексичних одиниць за пройденими тема у мовленні.

Як ми бачимо з таблиці 2.2, мовленнєві знання передбачають: вміння дітей правильно вживати словосполучення в монологічному та діалогічному мовленні; аудіювання: розуміння на слух окремих простих слів та простих фраз у мовленні, що повільно і чітко звучить в ситуаціях повсякденного спілкування; знання лексики: використання дітьми лексичних одиниць за пройденими тема у мовленні.

Крім того, для визначення рівня знань англійської мови ми використали метод експертних оцінок.

Були введені кількісні показники для кожного критерію, а саме:

- низький рівень – 1 бал.

Дитина не виявляє інтересу, не виконує завдання чи виконує неправильно.

- середній рівень – 2 бали.

Дитина дає не зовсім точну відповідь, або дитина потребує невеликої підказки, розуміє про що запитують і не може згадати слово. Швидко відволікається, не проявляє стійкого інтересу.

- високий рівень – 3 бали.

Дитина дає правильну відповідь, не виникає труднощів із питанням та відповіддю. Проявляє стійкий та жвавий інтерес до вивчення мови. Ставить питання, уточнює, перша ініціює діалог та проявляє пізнавальну активність.

За підсумками діагностики виставлялися бали за кожний з критеріїв знань англійської мови (аудіювання, мовлення та лексика). На підставі загальної кількості балів, які ми отримали, ми визначали рівень знань англійської мови старших дошкільників, який представлено у таблиці 2.3. (Див. табл.2.3).

Таблиця 2.3

Рівні знань англійської мови у дітей старшої дошкільного віку

Рівні	Характеристика
Високий (25-30)	<p>Мовлення: вміння дітей правильно вживати словосполучення в монологічному та діалогічному мовленні. Виявляють інтерес та цікавість до вивчення мови. Прагнуть дізнатися щось нове.</p> <p>Аудіювання: розуміння на слух окремих простих слів і простих фраз у мовленні, які повільно і чітко звучать в ситуаціях повсякденного спілкування.</p> <p>Лексика: активне використання дітьми у мові лексичних одиниць з пройдених тем.</p>

Продовження табл. 2.3

Середній (19-24)	<p>Мовлення: відповідь дана з підказками вихователя. Інтерес у вивченні не стійкий.</p> <p>Аудіювання: відповідь дана з підказками вихователя. Дитина не завжди зацікавлена та зосереджена.</p> <p>Лексика: відповідь дана з підказками вихователя, дитина не виявляє наполегливість у вивченні лексики.</p>
Низький (10-18)	<p>Мовлення: відповідь неправильна, дитина не виявляє інтерес, зацікавленість.</p> <p>Аудіювання: відповідь неправильна, дитина не виявляє інтерес.</p> <p>Лексика: відповідь неправильна, дитина не виявляє інтерес до вивчення нових слів.</p>

Таким чином, високий рівень передбачає отримання старшими дошкільниками 25-30 балів якщо: діти вміють правильно вживати словосполучення в монологічному та діалогічному мовленні; розуміти на слух окремі прості слова та фрази, які повільно і чітко звучать в ситуаціях повсякденного спілкування; активно використовують у мові лексичні одиниці з пройдених тем. Виявляють інтерес та цікавість до вивчення мови. Прагнуть дізнатися щось нове.

Відповідно до середнього рівня старші дошкільники мають отримати 19-24 балів якщо за критеріями мовлення, аудіювання та використання лексики вони відповідають з підказками вихователя, не завжди зацікавлені та зосереджені.

Низький рівень знань англійської мови мають діти, що отримують 10-18 балів, якщо за критеріями мовлення, аудіювання та використання лексики вони відповідають неправильна та взагалі не виявляють інтересу, зацікавленості.

Крім того, для визначення рівня знань англійської мови у дітей використовувалися діагностичні завдання, які представлено у таблиці 2.4. (Див. табл.2.4).

Таблиця 2.4

Діагностичні завдання за критеріями

Критерії	Завдання
Мовлення	<p>Завдання 1: Привітати дитину англійською мовою, враховуючи час доби (ранок, день) “Good morning!”, “Good afternoon!”, уточнити, чи відомо йому (їй), як прийнято прощатися англійською мовою.</p> <p>Завдання 2: Поставити запитання “What's your name?” (Як тебе звати?), "How old are you?"(Скільки тобі років?)</p> <p>Завдання 3: Запропонувати дитині подивитися на картинку, на якій зображені різного кольору повітряні кульки, та запропонувати порахувати їх, назвати їхні кольори.</p> <p>Завдання 4: Запропонувати дитині картинку, на якій зображено різної величини предмети, і назвати великі, а потім маленькі предмети.</p>
Аудіювання	<p>Завдання 1: Запропонувати грати у гру “Interpreter”, де дитині належить виступити в ролі перекладача – вимовити почуту фразу рідною мовою:</p> <ul style="list-style-type: none"> - "Hello!" - Привіт - "This is an elephant" - це слон - “Touch your nose” – торкнися носа - "Clap your hands" – хлопни в долоні - "My mother is a doctor" - моя мама лікар - "A bird can fly" - птах вміє літати - "I can run" - я вмію бігати - "I can jump" - я вмію стрибати <p>Завдання 2: Запропонувати дитині подивитися на картинки з тваринами, потім вказати тварини, та попросити назвати їх англійською мовою.</p>

	<p>Завдання 3: Гра «Мішок загадок»:</p> <p>1. Саджаючи її, ви працюєте, потійте - Восени буде до обіду potato</p> <p>2. У літньому саду для дітей наберуть Солодких і смачних, корисних для всіх fruit</p> <p>3. Підкислить нам крем він, Соковитий, кислий lemon</p> <p>4. Знають діти: мавпа Любить фрукт, що називається banana</p> <p>5. Знаю, найсуворіший колір У світлофорі червоний, red. Якщо раптом він загориться, Усі мають зупинитися!</p> <p>6. Жив у світі крокодил. Був він добрий і дуже милий. Вранці лежав один На зеленій траві - green.</p> <p>7. Намалюю кораблю Море синьою фарбою, blue. А потім розфарбую сміливо Сонце жовтою фарбою, yellow. Хвилі хлюпають через край. Новий лист швидше давай!</p> <p>8. Дуже довгий повідець У мого собаки, dog.</p> <p>9. Де побачити відгадай-но У місті тигреня, tiger, Чи гірську козу? Лише у зоопарку Zoo.</p>
--	--

	10.Хто у далеких країнах не був, Тут знайде верблюда, camel, І звичайно Крихітку Ру Кенгурьонка, kangaroo
Лексика	Використання дітьми у мовленні лексичних одиниць за пройденими темами Завдання 1: Запропонувати дитині, пограти у гру «Знайди предмет у кімнаті ... кольору». Завдання 2: Запропонувати дитині набір картинок «Animals», та пограти в гру "Who is missing?"(Хто зник?) (dog, cat, frog, rabbit, dragonfly, butterfly, kangaroo, parrot, monkey, donkey, cockcrow, chicken, hen). Вибираються 5 тварин і розкладаються перед дитиною, потім дитина заплющує очі і ховають якусь тваринку, запитують яка тварина зникла.

Згідно поданої таблиці проводилися заняття з аудіювання, лексики та мовлення, виставлялися відповідні бали за допомогою яких визначався рівень знань англійської мови і відповідно пізнавальної активності у 14 дошкільнят. Результати проведених занять подані у таблиці 2.5. (Див. табл.2.5).

Таблиця 2.5

Результати констатувального експерименту

№	Прізвище дитини	Мовлення				Аудіювання			Лексика		Всього	Загальний розвиток
		1	2	3	4	1	2	3	1	2		
1	Бондарь А.	3	3	3	2	3	3	2	3	3	25	Високий
2	Виноградов В.	3	3	3	2	2	2	2	2	3	24	Середній
3	Дудка Ю.	3	3	3	1	2	2	3	3	3	23	Середній

Продовження табл. 2.5

4	Заєць Е.	3	2	3	2	3	2	2	2	3	22	Середній
5	Дьогтяр. С	3	1	1	2	3	3	2	2	2	19	Середній
6	Колісник С.	2	2	2	1	2	2	1	2	3	16	Низький
7	Хоменко Н.	3	3	2	2	3	2	3	2	2	22	Середній
8	Горкава Д.	3	3	3	2	2	2	3	2	3	22	Середній
9	Сердюк А.	2	3	3	2	3	2	3	2	2	22	Середній
10	Панасенко Ж.	3	3	3	3	3	2	3	2	3	25	Високий
11	Терно А.	3	2	3	2	2	3	2	3	2	22	Середній
12	Ляховський Д.	1	1	2	1	2	2	1	2	2	14	Низький
13	Савченко Д.	2	2	3	1	2	2	1	2	3	18	Низький
14	Грицаненко К.	1	2	3	2	3	3	2	1	2	19	Середній

Таким чином, на підставі результатів констатувального експерименту, низький рівень знань та пізнавальної активності під час вивчення англійської мови спостерігається у 3 дітей. Ці діти не проявляли інтерес, наполегливість, завзятість протягом занять з англійської мови. Якщо у них виникали ускладнення при засвоєнні матеріалу, то спостерігався поганий настрій (у прояві незадоволення, досади).

У 8 дітей спостерігається середній рівень пізнавальної активності під час вивчення англійської мови. Протягом занять у дошкільнят виникали певні складності у виконанні завдань, проте вони проявляли інтерес, наполегливість, ставили питання та цікавилися предметом. Під час труднощів не засмучувалися, просили про допомогу та правильно виконували завдання.

І лише у 2-х дітей виявили високий рівень знань та пізнавальної активності під час вивчення англійської мови. Діти були активні під час виконання усіх завдань. Весь час проявляли активність у відповідях на

запитання. Якщо траплялися труднощі дошкільнята не переймалися та швидко знаходили рішення проблем. Заняття приносили їм позитивні емоції, радість, захоплення.

Результати констатувального експерименту у відсотках зазначено у таблиці 2.6. (Див. табл.2.6).

Таблиця 2.6

Результати констатувального експерименту у %

Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
14	64	22

Кількісний аналіз результатів, отриманих у ході діагностики рівня знань та пізнавальної активності дітей показав, що до високого рівня знань та пізнавальної активності під час вивчення англійської мови у старшій групі віднесено лише 14% дітей. До середнього рівня – 64 % дітей. Відповідно до низького рівня належать 22% дітей.

Для більшої наочності отриманих результати на етапі констатувального експерименту представлені на рисунку 2.1 (див. рис. 2.1).

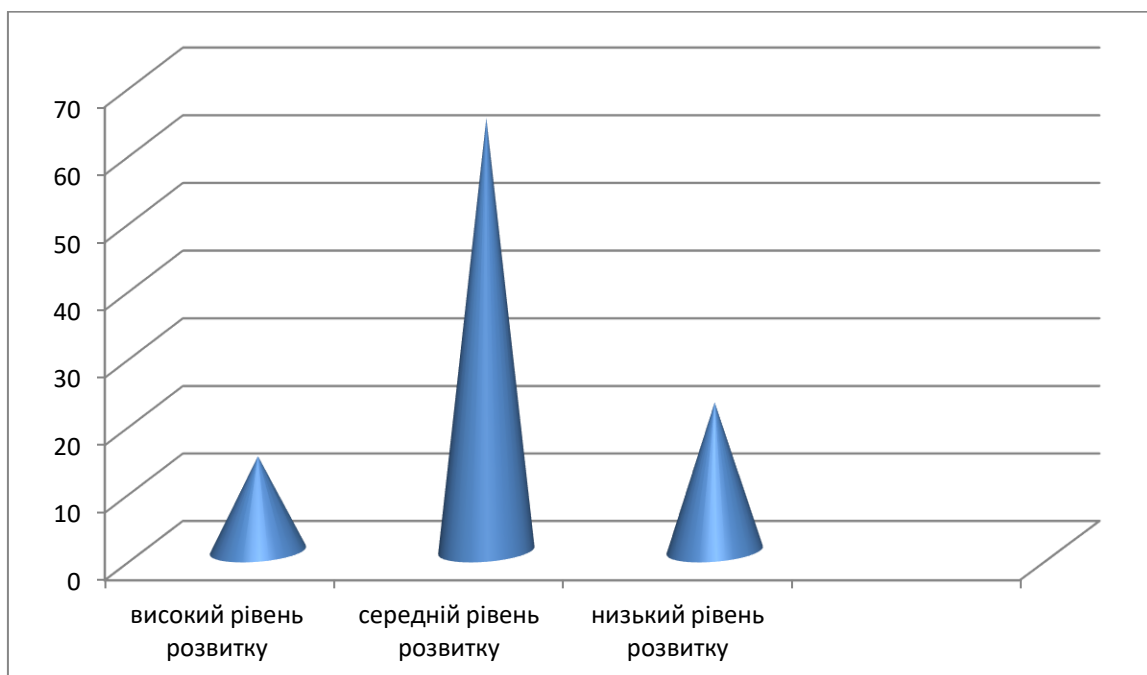

Рис.2.1. Результати констатувального експерименту.

Результати констатувального експерименту показали недостатній рівень знань та вмінь старших дошкільників з англійської мови, і відповідно недостатній рівень пізнавальної активності, за трьома критеріями, а саме: говоріння, лексика, аудіювання. Таким чином, результати експерименту переконливо спонукають до розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку.

Отже для розвитку пізнавальної активності у старших дошкільників вихователям необхідно використовувати різноманітні форми, методи, прийоми, засоби під час вивчення англійської мови.

2.2 Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку під час вивчення англійської мови.

Вивчення англійської мови повинно розпочинатися з дошкільного віку, оскільки цей процес стимулює розвиток пізнавальної активності. Це дуже важливий та найсприятливіший вік для ефективного засвоєння англійської мови, що сприятливо вплине на розвиток дитини в цілому [53].

З початку навчання дітей вихователь повинен виробити певний стиль або традицію спілкування з дітьми іноземною мовою, запровадити та дотримуватися певних мовленнєвих структур: привітання, прощання, запрошення, подяка, згода, незгода тощо. Найважливішою умовою успіху протягом навчання є активізація розумової діяльності дітей та їх максимальне залучення до спілкування іноземною мовою.

Слід зазначити, що розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку під час вивчення англійської мови буде успішним, якщо дотримуватися таких педагогічних умов:

- включення дітей у різні види дитячої діяльності, спрямовані на розвиток пізнавальної активності під час вивчення англійської мови;
- моделювання діалогічного спілкування дорослого з дітьми, яке забезпечить індивідуальні досягнення дошкільнят;

- використання розвиваючого методичного матеріалу з урахуванням особливостей та можливостей дітей дошкільного віку [52].

Вважаємо за доцільне розглянути більш детально педагогічні умови, які сприяють ефективному розвитку пізнавальної активності під час вивчення англійської мови.

Перша педагогічна умова – залучення дітей до різних видів дитячої діяльності, спрямовані на розвиток пізнавальної активності під час вивчення англійської мови.

В цьому випадку діяльність розглядається, як цілеспрямована активність під час якої розвивається особистість дитини. Це співпраця дітей та дорослих у процесі організації дитячої діяльності, їх співдружність у конкретних ситуаціях.

Під час розвитку пізнавальної активності в процесі вивчення англійської мови використовуються різні види дитячої діяльності. Дітям старшого дошкільного віку під час розвитку пізнавальної активності в процесі навчання необхідна постійна зміна діяльності. Протягом заняття дитина часто відволікається, не тому, що йому не цікаво, просто його мозок втомлюється від одноманітності. Найкращий метод розрядки – це фізичні вправи, які пов'язані з англійською мовою, або ж читання віршиків (Зразок подано у Додатку Ж).

Варто зазначити, що заняття не повинні перевищувати 30 хвилин.

Під час гри, а також при виконанні різних творчих завдань дитина може навчитися сприймати англійську мову як засіб спілкування та реалізовувати себе.

Реалізація першої умови – включення дітей до різних видів дитячої діяльності, спрямовані на розвиток пізнавальної активності під час вивчення англійської мови.

Так як гра є провідним видом діяльності для дошкільнят, розвиток пізнавальної активності під час вивчення англійської мови має здійснюватись з використанням різних ігор, де дитина може відчувати себе комфортно [54].

На заняттях англійської мови вихователь може використовувати:

- сюжетно-рольові ігри,

- режисерські ігри (з іграшками-персонажами, предметами-заступниками),
- дидактичні ігри,
- інтелектуальні розвиваючі ігри (головоломки, лабіринти, кмітливості),
- рухливі ігри,
- ігри з використанням предметів.

Основні переваги гри:

- формування у дітей інтересу;
- легке запам'ятовування інформації;
- низька стомлюваність.

Крім того, кожна з видів ігор передбачає розвиток та формування різних навичок дитини.

Так, сюжетно-рольова гра формує лексико-граматичні навички (повторенню вже вивчених раніше тем, а саме назв іграшок, тварин, продуктів тощо), передбачає навчання самостійності, виявлення творчих здібностей, прояву ініціативи, розвиток доброзичливого ставлення до оточуючих, вміння взаємодіяти з однолітками. Сюжетно-рольова гра дозволяє подолати психологічні бар'єри, розвивати емоційність. Основні компоненти рольової гри – тема, зміст, відображена ситуація, сюжет і роль.

Перевагами сюжетно-рольової гри є:

- розвивається інтерес;
- формуються комунікативні навички;
- збагачується словниковий запас;
- формуються правила етикету.

Найефективнішою грою розвитку пізнавальної активності дошкільнят під час вивчення англійської мови є дидактична (навчальна) гра, яка може бути реалізована дітьми самостійно.

В свою чергу дидактичні ігри можна поділити на :

- ігри – подорожі, де використовуються багато способів розкриття пізнавального змісту в поєднанні з ігровою діяльністю: постановка задач,

пояснення способів рішень, розробка маршрутів подорожей, поетапне рішення задач, радість від її рішень, відпочинок.

- ігри-доручення, де вихователь просить щось зробити, наприклад допоможи Незнайкові вірно розставити цифри, знайти кольори тощо.
- ігри – пропозиції, в яких вихователь стимулює дітей давати відповіді.
- ігри - загадки.
- ігри - бесіди (ігри - діалоги).

Рекомендується використовувати матеріал актуальних тем, у якому залучені різні види діяльності [33].

Сім'я та будинок. Ця тема передбачає :

- прослуховування різних аудіо та відеозаписів казок таких як: «Ріпка», «Три ведмеді»;
- обговорення досвіду дітей (обговорення його сім'ї, взаємин з однолітками);
- розучування пісень; таких як «Finger Family», «Mommy» (Зразок подано у Додатку Г).
- використання ігор-драматизації за мотивами казок;
- розігрування казки «Теремок», «Рукавичка»;
- фантазування на тему «Будинок моєї мрії»;
- створювання макету будинку (з картону, схема на папері, з конструктора).

Тварини. Ця тема передбачає:

- ознайомлення дітей із казками, персонажами яких є тварини;
- різні ігрові ситуації англійською мовою, де дітям потрібно відновити історію із серії картинок, вгадувати фінал історії;
- сюжетні ігри («В зоомагазині», «У зоопарку», «Подорож у джунглі», «На сафарі»).

Їжа. Для закріплення та вивчення матеріалу на цю тему, рекомендується використовувати:

- різні дидактичні ігри, такі як лото, доміно, сюжетні ігри: «Магазин», «Мама та донька», тощо;
- різну творчу діяльність – ліплення, малювання, готувати продукти з пластиліну, картону та паперу.

Одяг та взуття. Для закріплення лексико-граматичного матеріалу на цю тему рекомендується використовувати такі ігри як: «Показ мод», створюється каталог модного одягу, де діти вигадують образи – малюють, роблять аплікацію, створюють колаж. Також для цього заняття ідеально підійде гра «Одягни ляльку на прогулянку», в якій діти підбирають одяг для іграшки згідно пори року.

Моє тіло. Для закріплення лексико-граматичної теми дітям пропонується сюжетно-рольова гра «Лікарня».

Реалізація другої педагогічної умови – моделювання діалогічного спілкування дорослого з дітьми, що забезпечує індивідуальні досягнення дошкільнят при вивченні англійської мови.

Протягом навчання іноземної мови, потрібно акцентувати увагу на суб'єктної позиції учня. Це дозволить розвивати у дитини уявлення про те, що мова, яка вивчається, служить засобом спілкування не тільки в його країні, але і за кордоном, крім того, спонукає її інтерес до вивчення другої мови у ЗДО. Таким чином, відповідно до цієї умови, дошкільник «знає – розуміє – вміє – застосовує» [2].

Слід зауважити, що протягом реалізації другої педагогічної умови мають великого значення заняття творчістю, оскільки саме завдяки цьому дитина показує оточуючим ставлення до навколишнього середовища, а також до подій, предметів та явищ. Такі заняття допомагають розвинути у дошкільника уяву та її творчий потенціал. Творча діяльність є одним із найважливіших умов позитивного настрою дітей на занятті, що позитивно впливає на ефективність занять, засвоєння нових лексичних одиниць, граматичних структур та фраз, які можна використовувати у діалозі [3].

Використання рухової діяльності під час навчання також має велике значення, це дозволить дітям опанувати навчальний матеріал набагато легше. Необхідно проводити фізичні хвилинки, динамічні паузи, пальчикові ігри, рухливі ігри з елементами спорту, ігри-змагання [45].

Ігри можуть застосовуватися при впровадженні словникового запасу, зразків іноземної мови, та для закріплення умінь та навичок комунікації. Безпосередньо ігрова діяльність формує обставини для невимушеного спілкування дошкільнят.

З урахуванням психолого-педагогічних властивостей дошкільнят, рекомендується використовувати наступні види ігор:

- гра з ляльками;
- рухливі та спокійні ігри;
- креативні ігри;
- гра "Казка"; гра «Живі історії».

Гра вважається засобом конструювання ситуації спілкування. Застосування навчально-мовленнєвих ігрових ситуацій має відповідати віковим особливостям дітей. Тому, у роботі з дітьми необхідно застосовувати навчально-мовленнєві ігри, які активізують дітей говорити та функціонувати залежно від правил гри.

Вирізняють такі види навчально-мовленнєвих ігор:

- фонетичні;
- ігри, пов'язані з вивченням абетки;
- орфографічні;
- лексичні;
- граматичні;
- для навчання читання;
- для навчання аудіювання;
- для навчання монологічного мовлення;
- для навчання діалогічного мовлення;
- рухливі ігри.

Варто підкреслити, що будь-яка діяльність дітей під керівництвом дорослого має бути продуктивною. Продуктивна діяльність розвиває у дошкільнят творчий потенціал. Подібні види діяльності допомагають розвивати в дітей координацію, мислення, вчать аналізувати, синтезувати та порівнювати інформацію.

Продуктивна діяльність, як і будь-яка інша, важлива для розумового виховання дошкільника. Продуктивні види діяльності сприяють вдосконаленню мовлення дітей, формуванню необхідних якостей; таких як самостійність, ініціатива, допитливість, організованість та відповідальність при виконанні завдання. Крім того, вони формують уявлень про предмети, їх властивості такі як, форма, колір, величина, положення у просторі [49].

На заняттях з англійської мови вихователь може використовувати такі види продуктивної діяльності як:

- малювання,
- художня праця,
- творча продуктивна діяльність на розвиток уяви та фантазії,
- організація та оформлення виставок,
- тематична проектна діяльність тощо [41].

У дослідженнях було доведено, що саме завдяки продуктивній діяльності у старших дошкільнят формується графічна навичка, виховується наполегливість та посидючість. У процесі продуктивної діяльності поєднується розумова та фізична активність, а це викликає інтерес у дитини-дошкільника до вивчення англійської мови, а також знімає перенапругу та страх невдачі.

Важливого значення набуває музично-мистецька діяльність. Використання широкого спектра видів музики особливо впливає на розвиток дошкільника. Доведено, що на заняттях, на яких використовуються хвилини, що супроводжуються музикою:

- відбувається зниження емоційно-психічної напруги;
- формується моторика та зміцнюється фізичне здоров'я;
- розвивається артикуляційний апарат, мовний слух;

- розвиваються співочі та мовні навички – звукоутворення, дихання, дикція, чистота та виразність інтонування;
- розвивається пам'ять, увага та музичні здібності;
- розвиваються творчі здібності та фантазія дошкільнят.

Таким чином, використання різних видів діяльності допомагають дітям зосередитись на розумінні необхідного матеріалу.

Дошкільнику легше вивчати другу мову під час спілкування з дорослими, однолітками, а також героями казок. Варто зазначити, що під моделюванням діалогічного спілкування розуміється цілеспрямоване створення ситуацій взаємодії дорослого з дітьми, метою якого є навчання англійській мові. Процес спілкування має будуватися таким чином, щоб інформація була доступна та цікава дошкільнику. Наприклад, захоплююча історія їх улюблених казкових героїв, яка може використовуватись під час аудіювання, говоріння та вивчення лексичних одиниць.

Крім того, спілкування англійською мовою має бути мотивованим та цілеспрямованим. Навчаючи дітей звукам англійської мови педагогу варто врахувати принцип наступності, що передбачає вивчення звуків від найпростіших до найскладніших.

Існують різні казки, що сприяють вивченню звуків та роблять навчальний процес ефективним.

Слід зауважити, що роботу над кожним звуком варто будувати у три етапи:

- а) представлення звуку з докладним описом дій язичка, роботи органів мови;
- б) закріплення, відпрацювання звуку, у процесі якого діти говорять про роботу органів мови, відповідаючи на питання вихователя;
- в) повторення, коли відтворюється лише сам звук та коментується ігрова ситуація, але про роботу органів не йдеться.

Велике значення при будь-якої діяльності дітей має поважливе ставлення педагога до вихованців. На жаль, не кожен педагог може прийняти і почути

думку вихованця. Оскільки у дітей гарна уява, педагог може запропонувати їм подумати як краще, наприклад, провести якесь свято.

Можна використовувати такі фрази «Як ти думаєш?», «Яка твоя думка?».

Крім того, вихователям необхідно враховувати мотивацію на успіх у спілкуванні з дітьми. Дошкільник радіє, якщо педагог не лише зацікавлений тим, що відбувається у повсякденному житті дитини, але й приймає активну участь у ній, що сприяє загальному розвитку дитини та створенню атмосфери добра та довіри у процесі їх взаємодії [29].

Існує ще одне з найважливіших поняття, яким має керуватися педагог протягом занять – педагогічна оцінка.

Педагогічна оцінка – це оцінка діяльності дитини. Кожна оцінка має значення для дошкільника, оскільки кожен потребує позитивної реакції оточуючих на виконання ним того чи іншого завдання. Позитивна оцінка є мотивацією для дитини щодо поведінки та досягнення нових цілей.

Важливою умовою розвитку пізнавальної активності у дітей є невимушене спілкування між дошкільнятами та вихователем. Необхідно приділяти увагу навичкам грамотного та правильного спілкування, допомагати дошкільникам розуміти та приймати норми та правила етикету у будь-яких життєвих ситуаціях [22].

Таким чином, враховуючи всі умови, які перелічені вище, для ефективного розвитку пізнавальної активності старших дошкільників, вихователям бажано дотримуватись наступних рекомендацій щодо проведення занять з англійської мови:

1. Знайомство зі звуками. Використовувати казку про язичок, скоромовки, віршики.
2. Вивчення літер. Використовувати пісеньку «Веселий алфавіт», тематичні картинки.
3. Вивчення нових слів. Вводити нові слова за допомогою кольорових картинок; використовувати ці слова у пісеньках, віршиках, казках тощо.

4. Відпочинок. Проводити фізичні хвилинки, динамічні паузи, пальчикові ігри, рухливі ігри з елементами спорту, ігри-змагання.

5. Вивчення нових фраз. Усі висловлювання мають бути прості, легко запам'ятовуватись.

Перед вивченням нової фрази, необхідно продумати ігровий момент. Наприклад: «До нас приїхала лялька з Англії, давайте з нею познайомимось. Але вона не вміє говорити українською, може, навчимося говорити англійською. Для занурення дітей в англійське середовище бажано включати в монолог фрази: "thank you", "please", "sit down", "Look", "Let's play". Але, слід пам'ятати, що моделюючи діалогічне спілкування дорослого з дітьми, необхідно враховувати особливості та можливості дітей дошкільного віку.

Діалогічне спілкування дорослого з дітьми необхідно використовувати у різних темах, таких як:

Сім'я та будинок. Знайомство з членами сім'ї (мама, тато, брат, сестра, бабуся, дідусь, дядько, тітка, двоюрідні брати та сестри). Привітання, прощання (відповідно до часу доби). Прикметники, що виражають настрій членів сім'ї (веселий, сумний, злий, втомлений, голодний). Приналежність до певної статі. Будинок, де мешкає родина. Знайомство з назвами частин будинку (стіни, дах, вікна, двері, поверх). Кімнати та їх призначення (кухня, передпокій, вітальня, спальня, ванна кімната, туалет, дитяча). Меблі в різних кімнатах (стіл, стільці, диван, крісло, ліжка, шафа-гардероб, комод, буфет).

Тварини. Ознайомлення з назвами домашніх та диких тварин англійською мовою, ознайомлення з середовищем проживання (поруч із людиною, ліс, джунглі тощо). Повторення та закріплення прикметників (розмір, характер).

Їжа (овочі, фрукти, ягоди та інші продукти харчування, добре знайомі дітям). У рамках цієї теми діти засвоюють різні прикметники (колір, форма, розмір, смак) та числівники.

Одяг та взуття. Сезонний одяг та взуття. Одяг для хлопчиків, дівчат, чоловічий та жіночий одяг. Повторення прикметників (колір, розмір). Одяг для занять спортом, прогулянок, дитячого садка.

Моє тіло. Частина тіла (голова, тулуб, ноги, руки, пальці рук і ніг, шия, спина, талія, лікті, коліна, ступні). Повторення дієслів руху, прикметників (великий, маленький), числівників.

Для ефективного розвитку пізнавальної діяльності, кожне заняття має супроводжуватись міні-діалогами дітей з дітьми та дітей з вихователем.

Діти дуже люблять вести діалог із дорослими. На занятті педагог поступово повинен включати у своє мовлення такі фрази як: LET'S GO, START, PLAY, SIT DOWN, STAND UP, SAY IT IN ENGLISH, STOP, що дозволяє дітям занурюватися в англomовне середовище, не помічаючи цього.

Третя педагогічна умова – використання матеріальної бази закладу дошкільної освіти з урахуванням особливостей та можливостей дітей дошкільного віку.

Дитяча діяльність лише на вербальному рівні (до вербальних засобів спілкування відносяться мова та голос) не може бути повноцінною поза предметного середовища, що веде до втрати інтересу до пізнавальної діяльності.

Предметно-розвивальне середовище можна описати як систему матеріальних об'єктів діяльності. У предметному просторі головним розвиваючим фактором виступають реальні предмети довкілля. Предметне середовище є основним засобом розвитку особистості дитини та джерелом її знань та соціального досвіду. Завдання вихователів закладу дошкільної освіти полягає в тому, щоб створити предметно-просторове розвиваюче середовище, яке дозволить дитині проявити свої творчі здібності, пізнати способи образного відтворення навколишнього світу, реалізувати пізнавально-естетичні та культурно-комунікативні потреби. Моделювання предметного середовища створює умови для взаємодії, співпраці дітей та дорослих. Важливим завданням є розуміння особливостей розвиваючого середовища, яке через свій зміст впливає на всебічний розвиток дитини [41].

При побудові предметно-розвивального середовища необхідно розуміти його функції та враховувати такі принципи: інтеграції з іншими освітніми

областями в закладі дошкільної освіти, вікового обліку, доцільності, принцип диференціації навчання та розвитку дитини, наочності.

Функціями предметно-розвивального середовища є:

1. Організуюча (як предмети розташовані, в якому порядку, для якої мети).
2. Виховна (виховання позитивного ставлення до матеріалу, що використовується на занятті).
3. Розвиваюча (розвиток психічних та пізнавальних процесів дитини при роботі з матеріалами).

Предметно-розвивальне середовище складається з чотирьох компонентів, які допомагають дитині засвоїти матеріал (див. рис.2.2).

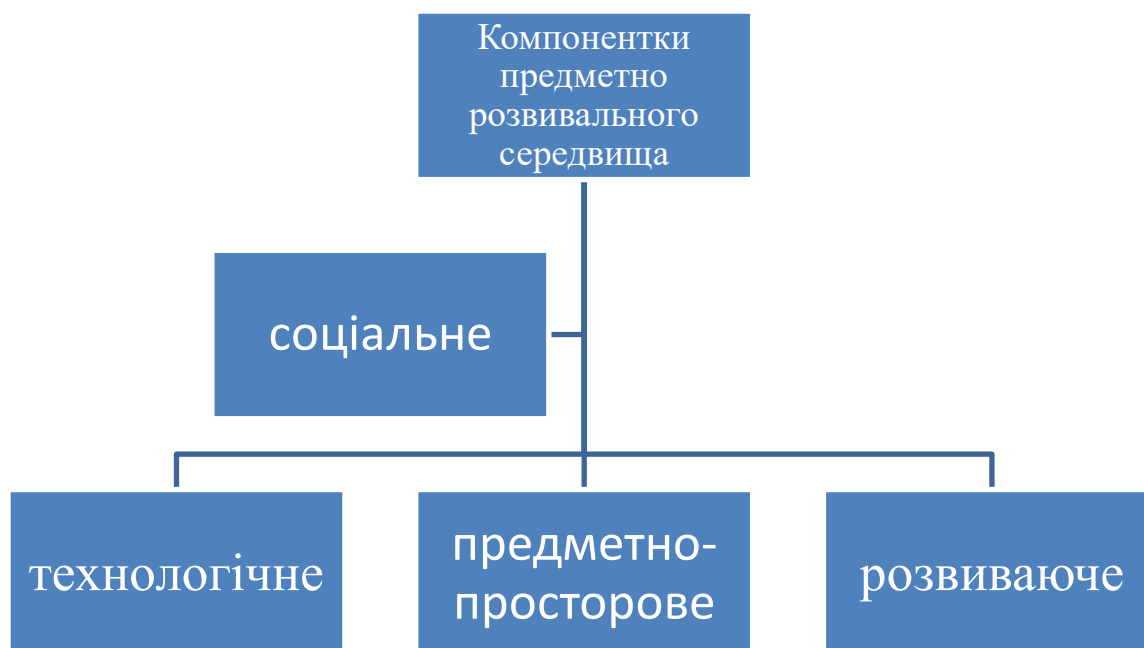

Рис.2.2. Компоненти предметно-розвивального середовища.

Предметно-просторовий компонент предметно-розвивального середовища – це середовище, до якого входять об'єкти, меблі, приміщення, зовнішнє середовище. Кожен предмет, що знаходиться у місці проведення занять, бере участь у створенні розвиваючого середовища та допомагає дітям відтворювати діалоги та монологи, що полегшують процес навчання, процес запам'ятовування навчального матеріалу та його засвоєння.

До розвиваючого предметно-розвивального середовища, що забезпечує комунікативну діяльність дітей у процес розвитку пізнавальної активності під час вивчення англійської мови належать:

- картотека дидактичних словесних ігор;
- настільні ігри;
- нормативно-знаковий матеріал (цифри, літери, транскрипції звуків);
- розвиваючі ігри;
- алгоритми (схеми) для навчання;
- художня література для читання дітям;
- атрибути для діяльності, аплікації ;
- картинки, картки, ілюстративний матеріал, плакати для розглядання;
- фотографії, малюнки, листівки ;
- ігри-забави;
- атрибути для ігор (м'яч, іграшки);
- електронні матеріали (мультфільми, презентації);
- довідкова література;
- методична література;
- аудіо та відео запис літературних творів;
- різні види театрів;
- дитячі костюми, маски;
- іграшки-персонажі;

Приміщення, призначене для проведення занять з вивчення англійської мови повинно включати: дитячі книжки англійською мовою; карту світу; ляльки, які одягнені у національні костюми. Крім того, варто використовувати різні дидактичні матеріали, такі як тематичні картки; іграшки; дидактичні ігри; будівельні кубики; фігурки тварин та птахів; пазли; рамки-вкладиші; фрази, які дитина чує на заняттях у супроводі з ілюстраціями; англійський алфавіт тощо.

Соціальний компонент складається з різних форм взаємодії (дитини та педагога, дитини з дитиною). Період дошкільного дитинства є часом, коли діти засвоюють поведінку та етикет в суспільстві, тому педагогу слід організувати

заняття так, щоб цей аспект був врахований і дошкільник проявляв себе як самостійну особистість. Соціальний компонент дозволяє розвивати у дитини мислення, уяву, пам'ять.

Технологічний компонент включає програму з навчання дошкільнят англійської мови: методи, форми та засоби навчання. Основа освітнього процесу складається з навчальної ситуації. Для визначення майбутнього матеріалу, що вивчається, педагогу слід врахувати тему заняття, ступінь засвоєння лексичних одиниць та граматичних конструкцій, а також потреби дошкільника. Деякий матеріал можна використовувати як в режимних моментах, так і працювати з ним цілий рік, поєднуючи його з іншими темами та повторюючи вивчені. Ігри, пісеньки, народні вірші допомагають створити сприятливу атмосферу та відтворити частинку іншомовного світу на занятті; полегшують процес запам'ятовування необхідного матеріалу, що вивчається на занятті; сприяють позитивному впливу на емоційне тло дошкільнят, і відповідно роблять заняття ефективнішим та цікавішим.

Для роботи з дітьми необхідно використовувати технічні засоби (комп'ютерні ігри, розвиваючі програми). Використання ІКТ технологій на заняттях з англійської мови вносять елемент зацікавленості, допомагають концентрувати увагу дітей, забезпечують різноманітність у процесі освоєння мови.

Розвиваючий компонент включає завдання та вправи, при виконанні яких діти засвоюють англійську лексику, слухають її та намагаються відтворити. Вони спрямовані на розвиток фонематичного слуху, зорової та слухової пам'яті, дрібної моторики кистей рук, дотику, нюху, уваги, мислення. Усі комп'ютерні програми для дітей повинні бути позитивно морально спрямованими, містити елементи новизни, але не повинні бути агресивними та жорстокими.

Створювати предметно-розвивальне середовище можна двома способами:

1. Середовище створює сам педагог (особливо на початковому етапі навчання, коли педагог пропонує дитині вже готовий матеріал).

2. Середовище можна створювати разом із дітьми (творчі роботи дітей, які можна використовувати як наочний матеріал). Спільна діяльність педагога та дітей розширює їх взаємодію як в освітньому процесі, так і у соціальних відносинах.

Отже, розвиток пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку під час вивчення англійської мови буде ефективним, якщо дотримуватися таких педагогічних умов: включення дітей у різні види дитячої діяльності, що спрямовані на розвиток пізнавальної активності; моделювання діалогічного спілкування дорослого з дітьми, яке забезпечить індивідуальні досягнення дошкільнят; використання розвиваючого методичного матеріалу з урахуванням особливостей та можливостей дітей дошкільного віку.

Висновки до розділу 2

Проведений констатувальний експеримент в старшій групі «Бджілка» в структурному дошкільному підрозділі «Червона Шапочка» Ладанського ліцею Ладанської селищної ради показав, що рівень знань та пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку під час вивчення англійської мови не знаходиться на належному рівні, а саме: низький рівень спостерігається у 3 дітей з 14 (22%), у 8 дітей спостерігається середній рівень (64%), і лише у 2-х дітей виявили високий рівень знань та пізнавальної активності під час вивчення англійської мови (14%).

Таким чином, для підвищення рівня розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку під час вивчення англійської мови педагогам необхідно дотримуватись відповідних педагогічних умов а саме: включення дітей у різні види дитячої діяльності, що спрямовані на розвиток пізнавальної активності; моделювання діалогічного спілкування дорослого з дітьми, яке забезпечить індивідуальні досягнення дошкільнят; використання розвиваючого методичного матеріалу з урахуванням особливостей та можливостей дітей дошкільного віку.

Перша педагогічна умова передбачає залучення дітей до різних видів дитячої діяльності, які спрямовані на розвиток пізнавальної активності під час вивчення англійської мови. Реалізація другої педагогічної умови полягає у моделюванні діалогічного спілкування дорослого з дітьми, що забезпечує індивідуальні досягнення дошкільнят при вивченні англійської мови. Третя педагогічна умова – використання матеріальної бази закладу дошкільної освіти з урахуванням особливостей та можливостей дітей дошкільного віку. Слід підкреслити, що важливе значення, відповідно до третьої педагогічної умови, має предметно-розвивальне середовище, що характеризується як система матеріальних об'єктів діяльності старших дошкільників і виконує такі функції, як організуючу, виховну та розвиваючу. Предметно-розвивальне середовище має такі компоненти: предметно-просторовий, соціальний, технологічний та розвиваючий, які вкрай необхідні для ефективного розвитку пізнавальної активності старших дошкільників під час вивчення англійської мови.

ВИСНОВКИ

Таким чином, у магістерській роботі наведене теоретичне узагальнення наукових здобутків щодо розвитку пізнавальної активності старших дошкільників під час вивчення англійської мови. Проведене дослідження дозволило нам зробити наступні висновки та узагальнення.

1. Вимогами дошкільної освіти сьогодення є забезпечення та створення умов для розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку, яка формується в результаті діяльності. Тому, вихователям ЗДО необхідно приділити особливу увагу гармонійному розвитку пізнавальної активності дітей.

На підставі аналізу літературних джерел встановлено, що під пізнавальною активністю дітей дошкільного віку розуміють пізнавальну діяльність, яка є невимушеним прагненням дошкільнят до засвоєння знань. Пізнавальна активність не є вродженою. Вона формується протягом свідомого життя людини. Рівень розвитку встановлюється індивідуальними психологічними особливостями та вимогами навчання.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дає можливість стверджувати, що під час розвитку пізнавальної активності дошкільнят, вихователям варто враховувати основні пізнавальні процеси дітей старшого дошкільного віку, такі як: розвиток мислення, образне мислення, розвиток уваги, розвиток пам'яті та розвиток уяви.

2. Розвиток пізнавальної активності в процесі вивчення англійської мови в закладах дошкільної освіти вимагає цілеспрямовану, скоординовану та просвітницьку діяльність вихователів. Таким чином, в процесі дослідження було визначено форми та методи проведення занять, що сприяють розвитку пізнавальної активності під час вивчення англійської мови. До ефективних методів можна віднести: наочні, практичні, словесні, методи підвищення

пізнавальної активності, запуску емоційної (уявної) діяльності, методи, що допомагають поєднувати діяльність тощо.

Найефективнішою формою, що сприяє розвитку пізнавальної активності старших дошкільників є дидактична гра. Завдяки дидактичній грі відбувається розвиток пізнавальних здібностей (діти отримують нові знання, узагальнюють та закріплюють їх); розумових здібностей (уміння порівнювати, класифікувати предмети і явища навколишнього світу, висловлювати свої судження, робити умовиводи); розвиток мовлення дітей (поповнюється та активізується словниковий запас дітей, вдосконалюється вимова, розвивається зв'язаність мови); соціально-моральний розвиток (діти пізнають взаємини між дітьми, дорослими, отримують досвід, проявляють чуйне ставлення до товариства, вчаться бути справедливим, допомагати в біді тощо); естетичний розвиток та розвиток творчої фантазії.

3. Проведений констатувальний експеримент в старшій групі «Бджілка» в структурному дошкільному підрозділі «Червона Шапочка» Ладанського ліцею Ладанської селищної ради показав, що рівень знань та пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку під час вивчення англійської мови не знаходиться на належному рівні, а саме: низький рівень спостерігається у 3 дітей з 14 (22%), у 8 дітей спостерігається середній рівень (64%), і лише у 2-х дітей виявили високий рівень знань та пізнавальної активності під час вивчення англійської мови (14%).

4. Таким чином, для підвищення рівня розвитку пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку під час вивчення англійської мови нами було запропоновано методичні рекомендації щодо дотримання відповідних педагогічних умов, а саме: включення дітей у різні види дитячої діяльності, що спрямовані на розвиток пізнавальної активності; моделювання діалогічного спілкування дорослого з дітьми, яке забезпечить індивідуальні досягнення дошкільнят; використання розвиваючого методичного матеріалу з урахуванням особливостей та можливостей дітей дошкільного віку.

Перша педагогічна умова передбачає залучення дітей до різних видів дитячої діяльності, які спрямовані на розвиток пізнавальної активності під час вивчення англійської мови. Реалізація другої педагогічної умови полягає у моделюванні діалогічного спілкування дорослого з дітьми, що забезпечує індивідуальні досягнення дошкільнят при вивченні англійської мови. Третя педагогічна умова – використання матеріальної бази закладу дошкільної освіти з урахуванням особливостей та можливостей дітей дошкільного віку.

Слід підкреслити, що важливе значення, відповідно до третьої педагогічної умови, має предметно-розвивальне середовище, що характеризується як система матеріальних об'єктів діяльності старших дошкільників і виконує такі функції, як організуючу, виховну та розвиваючу. Предметно-розвивальне середовище має такі компоненти: предметно-просторовий, соціальний, технологічний та розвиваючий, які вкрай необхідні для ефективного розвитку пізнавальної активності старших дошкільників під час вивчення англійської мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку / наук. кер. та заг. ред. О. Л. Кононко. Вид. 3-тє, Київ : Світич, 2009. 430 с.
2. Богуш А. М. Формування мовної особистості на різних вікових етапах : Монографія. Одеса: ПНЦ АПН України, 2018. 272 с.
3. Богуш А. М. Мовленнєвий розвиток дітей від народження до 7 років : Монографія. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2014. 376 с.
4. Богуш А. М. Педагогічні виміри Василя Сухомлинського в сучасному освітньому просторі. Монографія. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2008. 272 с.
5. Волкова Н. П. Педагогіка : навч. посіб. Вид 2-ге, допов. Київ : Академвидав, 2007. 600 с.
6. Варій М.Й. Загальна психологія: підручник для студентів психологічних і педагогічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 968 с.
7. Вільна енциклопедія. *Карл Роджерс*. веб.-сайт: URL: [https://uk.wikipedia.org/wiki/Карл Роджерс](https://uk.wikipedia.org/wiki/Карл_Роджерс). (дата звернення 20.08.2021).
8. Вільна енциклопедія. *Активність*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Активність> (дата звернення 13.08.2021).
9. Вільна енциклопедія. *Ігрове навчання*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Ігрове_навчання (дата звернення 15.07.2021).
10. Волохина Е.А, Юкина И.В. Дидактика. Москва : Феникс, 2010. 288 с.
11. Власова О. І. Педагогічна психологія : навч. посіб / О. І. Власова. Київ : Либідь, 2005. 400 с.
12. Головінський І. Педагогічна психологія : навч. посібник для вищої школи. Київ : Аконт, 2003. 287 с.
13. Губанова Н. Ф. Игровая деятельность в детском саду. Москва : Мозаика, 2011. 110 с.

14. Дудова Т. Дидактична гра – господиня навчального процесу. *Дошкільне виховання*. 2004. № 7. С. 24-25.
15. Эльконин, Д. Б. Избранные психологические труды. Москва, 2012. 560 с.
16. Есипов Б. П. Обучение школьников приемам самостоятельной работы. Москва : Академии педагогических наук. 2002. 176 с.
17. Евтушевская Т. Методичний оазис. 2016 веб.-сайт: URL: <https://sites.google.com/site/metodist5310/pedagogicnaspadsina/soobseniebezzagolovk> (дата звернення 25.08.2021).
18. Ігрова діяльність дошкільника : молодший дошкільний вік / Пироженко Т.О. та ін. Київ : Генеза. 2016. 88 с.
19. Іноземні мови. МАУП 2015р URL: <https://osvita.ua/languages/5594/> (дата звернення 04.09.2021).
20. Індивідуалізація виховання дошкільника: навч. посіб. Київ : Наукова думка. 2017, 200 с.
21. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы . СПб. : Питер, 2000. 512с
22. Калмикова Л.О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності : навч.-метод. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2016. 384 с.
23. Ковальов В.І. Мотиви поведінки і діяльності : підручник. Москва : Наука, 2002. 232с. URL : <https://books.google.com.ua/books?id=Th3tVpC6i9cC&pg=PT487&lpg=PT487&dq=ковалев+мотивы+поведения+и+деятельности&source> (дата звернення 08.15.2021).
24. Короткова Н. А. Освітній процес в групах дітей старшого дошкільного віку. Москва : Лінка ПРЕСС, 2007. 30 с.
25. Кулікова І.,Шкваріна Т. Англійська мова для дітей дошкільного віку : програма та методичні рекомендації. Видання 3-є, зі змінами та допов. за заг. рекомендаціями О.В Низьковської. Тернопіль : Мандрівець 2015. 29 с.
26. Ладивір С. О. Пізнавальна активність старших дошкільнят. Індивідуальні особливості. *Дошкільне виховання*. 2006. № 11. С. 3-6.

27. Лисенко Н., Кирста Н. Педагогіка українського дошкілля : навч. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 360 с
28. Луценко І. О. Дитина і дорослий: вчимося спілкуватися. Готуємося до мовленнєвого спілкування з дошкільниками. Київ : Світич, 2008. 206 с.
29. Маркова О.К. Формування мотивації навчання у дошкільному віці. Москва : Просвітництво, 2003. 86 с.
30. Марусинець М. Розвиток пізнавальної активності: психологічні умови та дидактичні засоби. *Дошкільне виховання*, 2019. № 12. С. 7
31. Метод проектів за ідеями Софії Русової / упоряд. Л. Синекон. Київ : Шк. світ, 2012. 128 с.
32. Метод проектів у розвитку якості дошкільної освіти / Упоряд.: Г. Ю. Кравченко, Н. Ф. Кугуєнко. Харків : Ранок, 2013. 176 с.
33. Навчальні матеріали онлайн. *Творчість*. URL: <https://pidru4niki.com/13930518/psihologiya/tvorchist> (дата звернення 16.10.2021).
34. Навчальні матеріали онлайн. *Форми організації занять*. URL: https://pidru4niki.com/15100827/pedagogika/formi_organizatsiyi_navchannya (дата звернення 03.07.2021).
35. Основні форми пізнавальної діяльності. URL: https://stud.com.ua/37262/filosofiya/osnovni_formi_piznavalnoyi_diyalnosti
36. *Пізнавальні функції* : веб.-сайт. URL: https://stud.com.ua/78641/psihologiya/piznavalni_funktsiyi (дата звернення 15.07.2021).
37. Пізнавальна активність: особливості розвитку у дошкільників. Ткачук Т. *Вихователь-методист дошкільного закладу № 8*, 2012. 13 с.
38. Пізнавальна активність як стан готовності учнів до пізнавальної діяльності. *Дубравіна І.В* : веб. - сайт. URL : https://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/16/statti/dubrovina.htm (дата звернення 08.09.2021).

39. Піроженко Т.О. Особистість дошкільника: надії та перспективи розвитку: науково методичний посібник. Житомир. 2013. 175 с.
40. Піроженко Т. Особистість дошкільника: перспективи розвитку. Тернопіль : Мандрівець, 2014. 136 с.
41. Предметно-розвиваюче середовище в ДНЗ. URL: <https://profimassage.ru/uk/for-weight-loss/chto-takoe-predmetno-razvivayushchaya-sreda-predmetno-razvivayushchaya.html> (дата звернення 05.07.2021).
42. Павелків Р. В. Дитяча психологія : навч. посіб. / Павелків Р.В., Цигипало.О.П. та ін. Київ.: Академвидав, 2008. 432 с.
43. Програма розвитку дитини дошкільного віку « Я у світі» (нова редакція). У 2ч. Ч.ІІ. Від трьох до шести(семи)років./Аксьонова О. П., Аніщук А. М, Артемова А.В та ін.; наук.кер.О.Л.Кононко. Київ:ТОВ «МЦФЕР-Україна» 2014. 350 с.
44. Програма розвитку дитини дошкільного віку „ Я у Світі ” / М-во освіти і науки України, Акад. пед. наук України; наук. ред. та упоряд. О. Л. Кононко. Вид. 3-тє , випр. Київ : Світич, 2009. 430 с.
45. Програма „Українське дошкілля ”: програма розвитку дитини дошкільного віку / за ред. О. І. Білан, Л. М. Возна, О. Л. Максименко. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 264 с.
46. Софія Русова – педагог, державний діяч, просвітител ь : до 155-річчя від дня народження : біобібліографічний покажчик / упоряд. : А. М. Доркєну, Т. В. Лога ; наук. ред.: П. І. Рогова, Київ : НДУ ім. М. Гоголя, 2010. 175 с.
47. Словник української мови «Академічний тлумачний словник» (1970-1980) веб.-сайт. URL : <http://sum.in.ua/s/aktyvnyj> (дата звернення 19.09.2021).
48. Сохин Ф.А. Психолого-педагогические основы развития речи дошкольников. 2-е издание. Москва : Московский психолого-социальный институт. 2005. 373 с.
49. Смольникова Г. Нові відкриття щодня : організація пізнавальної діяльності дітей. *Дошкільне виховання*. 2013. № 3. С. 6-11.

50. Усова А.П. «Об организации обучения дошкольников» Роль игры в воспитании детей. Учебные материалы : веб.-сайт. URL.: <https://works.doklad.ru/view/tj5Fotwk02Q.html> (дата звернення 26.06.2021).
51. Файловий архів студентів. Навчання як вид пізнавальної діяльності людини : веб.-сайт. URL : <https://studfile.net/preview/9327799/page:5/> (дата звернення 14.03.2021).
52. Центр розвитку дитини. *Розвиток пізнавального інтересу*. веб.-сайт. URL: <http://www.garmoniya.mk.ua/articles/rozvytok-piznavalnogo-interesu-odyn-z-payvazhlyvishyh-zavdan-doshkilnoyi-ta-rochatkovoyi> (дата звернення 19.07.2021).
53. Шкваріна Т.М. У світ іноземної мови з цікавістю. *Дошкільне виховання*. 2000. № 1. С. 22-26.
54. Шкваріна Т.М./ заг.ред. О.В Низьковської 3-те вид., зі змін. та допов. Тернопіль : Мандрівець, 2015. 27с.
55. Щукина Г. Актуальные вопросы формирования интереса в обучении : учеб. пособ. Москва, 2004. 115 с.

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТАРШИХ
ДОШКІЛЬНИКІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

ДОДАТКИ

Дидактичні ігри з англійської мови

“What is missing”

На килимі розкладаються картки із словами, діти їх називають. Вчитель дає команду: “Close your eyes!” і прибирає 1-2 картки. Потім дає команду: “Open your eyes!” і ставить питання: “What is missing?” Діти згадують зниклі слова.

“Pass the card”

Діти розсаджуються півколом і передають один одному картку, називаючи її. Попереднє слово називає вчитель. Для ускладнення завдання діти можуть вимовляти : “I have a...”/ “I have a... and a...”.

“Words road”

На килимі розкладаються картки одна за одною, з невеликими проміжками. Дитина йде по «доріжці», називаючи всі слова.

“Story”

Використовуються всі слова на певний звук. З них складається розповідь. Коли в історії зустрічається слово на звук – його показують дітям на картці, і вони називають його хором.

Наприклад: Жив-був (Rabbit). І була у нього чудова (rope). Наш (Rabbit) просто обожнював скакати через свою (rope) по довгій (road). А уподовж (road) росли надзвичайно красиві (roses). Кожного ранку, якщо не було (rain), наш (Rabbit) збирав прекрасні (roses) і відносив своїм друзям! Etc.

* * *

Діти сідають в коло і перед кожним з них кладеться картка із словом (одяг/їжа). Один з дітей стає ведучим і під рахунок “one, two, three” йде по колу. На останній рахунок ведучий зупиняється і ставить питання гравцеві, який знаходиться найближче до нього: “What are you wearing?” / “What do you like?” Гравець називає свою картку: “I am wearing my ...”/ “I like...” І сам стає ведучим.

“Let’s change!”

Діти сідають в коло і перед кожним з них кладеться картка із словом (одяг/їжа). Вчитель пропонує дітям назвати свої картки: “What are you wearing?” і діти по колу – по черзі відповідають на питання. Потім вчитель називає гравців по парах і пропонує їм помінятися місцями: “Lena and Dima, change your places! Sergey and Sveta, change your places!” Після цього вчитель знову пропонує дітям назвати свої картки.

* * *

На килимі розкладають картки зворотною стороною догори. Діти піднімають картку і називають слово.

“Colour letters”

На простирадлі малюють квіти різними кольорами. Вчитель дає команду: “Find yellow”, дитина встає на квітку вказаного кольору і називає її.

“Opposites”

Вчитель називає слово, а діти відповідають протилежним по значенню. (Можна грати по командах: одна команда називає слово, а інша підбирає протилежне по значенню).

* * *

Ведучий називає літеру і кидає м'яч гравцеві. Той повинен назвати будь-яке слово на цю літеру.

Можливий варіант, коли м'яч передається по колу з рук в руки і ведучим стає кожен гравець.

“Do you see?”

Гра проводиться на дошці або на підлозі. Ведучий (або вчитель) поміщає на дошку зображення предмета (наприклад, по темі «меблі» - стіл) і ставить питання: “Do you see a table ?” Решта дітей відповідає, дивлячись на дошку: “Yes, I do. (I see a table)”. Ведучий ставить наступне питання, не поміщаючи зображення предмета на дошку: “Do you see a chair?” Діти знову відповідають хором: “No, I don't. (I don't see a chair)”. Ведучий поряд з наявним зображенням столу поміщає зображення стільця і ставить питання:

“Do you see a table?” Діти відповідають: “Yes, I do. (I see a table)”.

“Do you see a chair?” Діти відповідають: “Yes, I do. (I see a chair)”.

Ведучий знову, не поміщаючи зображення предмету на дошку, ставить питання: “Do you see a sofa?” Діти відповідають дивлячись на дошку: “No, I don't. (I don't see a sofa)”.

По цій схемі гра продовжується до тих пір, поки на дошці не з'являться зображення 5-6 предметів. Потім її можна почати заново, вибравши ведучого. Гра може проводитися по будь-якій лексичній темі.

“It smells like...”

Гра проводиться по командах. Необхідно заповнити пластмасові коробочки з-під фотоплівки наступними запахами (у коробочку можна вкласти ватяний тампон, просочений запахом):

Цибуля - onion

Кава - coffee

Ваніль - vanilla

Духи - perfume

Ластик/ гумка - rubber

Оцет - vinegar

Банан - banana

Перець - pepper

Лимон - lemon

Учасники команд поодиночі намагаються вгадати запах. Виграє команда, що назвала більшу кількість запахів.

“Board race”

На дошку прикріпити картки в ряд. Дітей розділити на дві команди. Ведучий називає одну з карток, прикріплених на дошці. Перші дві дитини з кожної команди підбігають до дошки і доторкаються до картки. Якщо картка показана вірно – команда отримує очко. Etc.

“Mine it”

Вибрати одного з дітей ведучим. Ведучому показується одна з карток, яку він повинен запам'ятати. Картки помістити на дошку. Решта дітей ставить ведучому питання: “Is it a...?” На що ведучий відповідає: “No, it's not a...” – якщо картка не вгадана і “Yes, it's a...” – якщо картка вгадана вірно.

Казка «Колобок» / The bun

Жили-були дід та баба, і ось одного разу дід попросив бабусю спекти йому колобка. Старенька так і зробила, після чого поставила колобка на підвіконня, щоб він охолов. А колобок взяв і втік!

Котиться-котиться Колобок (назва героя) по дорозі, радий, що обдурив діда з бабою і залишився не з'їденим. По дорозі Колобок зустрів зайця, вовка та ведмедя, і кожен хотів його з'їсти. Але Колобок сказав, що він утік від діда з бабою, і від них втече. Так і продовжував свіжоспечений Колобок своєю дорогою, поки не зустрів лисицю. Звичайно, руда теж хотіла їм поласувати, але Колобок і їй проспівав свою пісню. Але лисиця хитра, сказала, що не чує. Нехай Колобок скочить їй на ніс і заспіває ще раз. Колобок так і зробив, а лисиця взяла – і з'їла його! Ось і казці кінець. А тепер давайте розберемося, що до чого.

Важливо те, що в казці мало слів. Слова легкі для сприйняття, часто повторюються, що дозволить дитині легше вивчити нове слово. Основні слова, які часто зустрічаються в тексті заміняються англійськими словами, які рекомендуються до вивчення.

Колобок => bun

Лисиця => fox

Заєць => hare

Вовк => wolf

Ведмідь => bear

Підвіконня => windowsill.

Бігти => to run

Скакати => to jump

Дід => Grandfather

Баба => Grandmother

Дорога => road.

Вірши

Вірши про тварин

My cat is fat,

My cat is black.

My cat likes rats,

Thin and fat.

***

Fly, little bird, fly!

Fly into the blue sky!

One, two, three,

You are free!

***

My rabbit hops,

My horse clops,

My mouse creeps,

My puppy leaps.

***

Cock is happy,

Fox is sad.

Cat is pretty,

Wolf is bed.

***

Two little birds
Sitting on a wall,
One called Peter,
One called Paul.
Fly away Peter,
Fly away Paul,
Come back Peter,
Come back Paul.

***

I have a pig,
Not very little, not very big,
Not very pink, not very green,
Not very dirty, not very clean.

Вірш про сім'ю
Good night mother,
Good night father,
Kiss your little son.
Good night sister,
Good night brother,
Good night everyone.

***

Вірш про весну англійською

Spring is green.

Summer is bright,

Autumn is yellow,

Winter is white.

***

Вірш про дощ англійською

Rain on the green grass,

Rain on the tree,

Rain on the house-top,

But not on me.

***

Rain, rain go away,

Come again another day.

Вірш-привітання англійською

Happy Birthday to you!

Happy Birthday to you!

Happy Birthday, dear Carmen!

Happy Birthday to you!

***

What a happy day today!

Boys and girls are very gay!

They dance and play.

What a happy, happy day!

***

Roses are red,
Violets are blue,
Sugar is sweet
And so are you.

Пісні

Пісня про маму

Oh, Mother Dear. Oh, Mother Dear,

Oh, how I love you, Mother Dear.

Oh, Mother Dear. Oh, Mother Dear,

Oh, how I love you, Mother Dear.

You care for me. I care for you,

Not just today, but all year through.

Oh, Mother Dear. Oh, Mother Dear,

Oh, how I love you, Mother Dear

Колискова англійською

Sleep, baby, sleep,

Our cottage vale is deep;

A little lamb is on the green,

With woolly fleece so soft and clean — Sleep, baby, sleep.

***

Good night, good night,

My little child.

Wake up gay and bright

In the morning light.

Продуктивні (творчі) ігри

Гра «Хто прийшов?»

«Who came?».

Одна дитина виходить за двері і стукає: «Nock» (3 рази). Діти відповідають: «Come in!». Дитина: «Good morning».

Діти вітаються і запитують: «What is your name? (Who are you? How old are you?»

Педагог: «Діти, ми космонавти, які готуються летіти в космос. До нас підходить кореспондент з телебачення і ставить запитання: «Who are you? Where do you live?».

Гра «Хто відсутній?»

«Who is absent?».

Педагог розкладає картинки, на кожній з яких зображено члена сім'ї: маму, тата, брата, сестру. «Діти, зараз уся родина зібралася разом. Тепер ви заплющіть очі, а я заберу одну картинку. Ви маєте сказати, кого немає. Close your eyes. Open your eyes. Who is absent? Діти: «Mother».

Гра «Цирк»

«Circus»

Педагог: «Діти, кожен з вас зараз одягне шапочку дресированого звірятка. Я буду директором цирку. Я запитую: «Can you dance?». Ви відповідаєте: «Yes, I can dance» і показуєте, як ви танцюєте.

Гра «Магазин»

«At the shop»

Педагог: «Щоб продавець продав вам товар, слід назвати усі продукти англійською мовою».

Дитина: «Bread, butter, sausage».

Гра «Чарівна торбинка»

«A magic bag»

Педагог: «У мене в торбинці лежать іграшки. Назвіть свою улюблену іграшку англійською мовою і ви отримаєте її». Діти: «A doll, a bag etc».

Гра «Ми спортсмени»

«We are sportsmen»

Одна дитина – тренер. Вона дає наказ: «Run, jump, walk». Інші діти виконують і промовляють: «I am running».

Гра «Одягни ляльку»

«Dress a doll»

Педагог: «Лялька Аліса не хоче йти на прогулянку. Одягнемо її у гарний одяг, тоді вона погодиться. Назвіть усі речі англійською мовою». Дитина: «A dress, gloves, shoes».

Гра «Знайди»

«Find»

Педагог: «У котиків були іграшки: лялька, цеглинка, м'ячик та ін. (Іграшки розкладаються на демонстраційному столику.) Доки котики спали, мишка забрала одну іграшку в нірку. Що пропало? Ви – котики, а я – мишка. Закрийте очі, тепер відкрийте». Діти називають іграшку англійською мовою.

Гра «Чарівна шапочка»

«A magic hat»

Комусь з дітей одягають чарівну шапочку. Дитина стає спиною. Інші діти шикуються в колону, їм одягають маски звірят. «Чарівна шапочка» запитує: «Who are you?». Дитина, яка підходить, відповідає: «A hare (a bear, a wolf etc.)».

Вправи на впізнавання слова:

Хто швидше?

Учитель називає предмети в кімнаті, предмети зображені на розвішаних по стінках картинах, кольори, частини тіла. Хто з дітей швидше доторкнеться до цього предмета, картинки, знайде предмет даного кольору і т. п., той і переміг.

Логічні ігри

Лото

При грі в лото, яку діти дуже люблять, вчитель витягує не картинку, а написи, що позначають предмети, намальовані на картинках в учнів. Вчитель запитує: "Who has a cat? Who has a wolf?". Той, у кого на картці є потрібна картинка, відповідає: "I have". Лото повинно бути тематичним.

Кіт у мішку 1

Ведучий відвертається. Учитель показує дітям будь-яку іграшку і питає, наприклад: "Is it a cat or a dog?". Ведучий відповідає. Решта дітей відразу ж відгукуються на те, вгадав їх товариш чи ні.

Кіт у мішку 2

Дитині зав'язуються очі і дається в руки який-небудь предмет (картопля), дитина обмацує його і питає: "Is it an orange? Is it a ...?" Як тільки предмет правильно названий, решта дітей відгукуються.

Вгадай що?

Вчитель заздалегідь малює предмет на невеликому аркуші паперу. Потім готується інший аркуш паперу в два, три рази більше, ніж на якому зображено предмет. На цьому аркуші вирізається в середині дірочка в формі кола. Лист не повинен бути прозорим, бажано темного кольору. Потім цей лист з дірочкою накладається на лист із зображеним предметом. Завдання гравця, водячи листом з отвором по аркушу з предметом і дивлячись на предмет у дірочку, визначити, що ж це таке. Наприклад: "Is it a ...?"

Що, куди?.

Дітям пропонується коробка з предметами, назву яких вони вже знають. Всі предмети різних кольорів. Учитель приносить інші порожні коробки, кожна з яких відповідає певному кольору, червона, синя коробка і т. д. Діти по черзі вибирають, не підглядаючи, предмет, називають його англійською мовою і

кладуть його в коробку відповідно до кольору предмета, при цьому, називаючи колір коробки.

Фізкультхвилинки

Walking, walking, walking, walking.

Hop hop hop, hop hop hop.

Running running running

Running running running

Now we stop. Now we stop.

Teddy bear

Teddy bear, teddy bear, turn around.

Teddy bear, teddy bear, touch the ground.

Teddy bear, teddy bear, dance on your toes.

Teddy bear, teddy bear, touch your nose.

Teddy bear, teddy bear, stand on your head.

Teddy bear, teddy bear, go to bed.

Teddy bear, teddy bear, turn out the light.

Teddy bear, teddy bear, say good night.